

Divari Begemot ja Beebikeskus Čeburashka
Keelemaastik piirilinnades – Lappeenranta ja Narva

Helsingin yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten
ja pohjoismaisten kielten ja
kirjallisuuksien laitos
Maisterintutkielma
Toukokuu 2020
Üvi Adamson
Ohjaaja: Martin Ehala

Tiedekunta - Fakultet – Faculty Humanistinen	Laitos - Institution – Department Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	
Tekijä - Författare – Author Üvi Adamson		
Työn nimi - Arbetets titel Divari Begemot ja Beebikeskus Чeburashka, Keelemaastik piirilinnades – Lappeenranta ja Narva		
Oppiaine - Läroämne – Subject Suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit, kielentutkimuksen linja		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Maisterintutkielma / Martin Ehala	Aika - Datum - Month and year 26.04.2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 55 sivua + liited
<p>Tämä maisterintutkielma on empiirinen tutkimus rajakaupunkien – Lappeenrannan ja Narvan kielimaisemasta. Tarkastellaan kaupunkien julkisissa tiloissa esiintyviä kieliä, kylttien yksi- ja monikielisyttä sekä kylttien tyyppejä (viralliset – yksityiset). Merkittävä rooli kielimaisemassa on nimillä. Työssä kategorisoidaan nimet kolmeen eri ryhmään ja pyritään selvittämään niiden kielellinen alkuperä. Lisäksi kielimaisemien määrälliselle tutkimukselle on työssä tutkittu kielenkäyttäjien asenteita, mieltymyksiä ja käsityksiä kielimaisemasta. Tutkimuksen aineistona on käytetty 629 valokuvattua kylttiä – 336 Lappeenrannasta, 290 Narvasta sekä 92 verkkokyselyn vastausta – 60 Lappeenrannasta ja 32 Narvasta.</p> <p>Tutkimuksesta selvisi, että Lappeenrannan ja Narvan yksi- ja monikielisten kylttien välillä on lähes päinvastainen suhde: 65% Lappeenrannan kylteistä on yksikielisiä, kun taas Narvassa vain 38%. Siten voidaan sanoa, että Lappeenrannan kielimaisema on huomattavasti homogeenisempi kuin Narvan. Lappeenrannassa sekä viralliset että kaupalliset kyltit ovat pääosin suomenkielisiä. Narvan kielellinen heterogeenisuus johtuu pääasiassa kaksikielisistä kaupallisista kylteistä (viro - venäjä), toisaalta myös englannin kielen käytöstä.</p> <p>Molemmissa kaupungeissa yli puolet informanteista haluaisivat, että englantia käytettäisiin sekä virallisissa että kaupallisissa kylteissä. Kielenkäyttäjien kommentit heijastavat myönteistä asennetta englantia kohtaan. Englannin kielen käyttöä pidetään hyvämaineisena, tämä voidaan päätellä myös tutkimusaineistossa esiintyvien nimien perusteella – yli kolmasosa Narvan ja viidesosa Lappeenrannan yhtiöiden nimistä ovat joko kokonaan tai osittain englanniksi.</p> <p>Kyselyvastaukset viittaavat siihen, että molemmissa kaupungeissa on informanteilla suhteellisen realistinen kuva kielten käytöstä virallisissa kylteissä. Se osoittaa, että suurin osa kielenkäyttäjistä on tietoisia kielilain asettamista vaatimuksista viralliselle kielenkäytölle. Käsitykset erottuivat selvemmin todellisesta kielimaisemasta, kun informanttien piti ottaa kantaa vieraiden kielten käyttöön kaupallisissa kylteissä. Sekä Lappeenrannassa että Narvassa useimmat informanteista on sitä mieltä, että englantia käytetään kaupallisissa kylteissä harvoin tai ei ollenkaan. Tämä voi johtua siitä, että englannin kielestä on tullut niin yleinen, ettei sitä enää huomata. Venäjän kielen esiintymisestä Lappeenrannassa on tilanne päinvastainen, venäjää ajatellaan näkevän selvästi useammin kuin se todellisuudessa esiintyy. Syynä voi olla kyrillisen ja latinan aakkosten suuri eroavaisuus, toisaalta myös muut kuin kielelliset tekijät vaikuttavat kielenkäyttäjien mielipiteisiin.</p> <p>Sekä Suomessa että Virossa tarvittaisi lisää tutkimuksia, jossa kielimaiseman tarkastelun ohella tutkittaisiin myös kielenkäyttäjien näkökulmia ja asenteita (haastatteluja, kyselyitä), esim. kielenkäyttäjien havaintoja kadunkuvassa esiintyvien kylttien ja nimien monikielisyydestä, miten vaikuttavat nimet kielimaiseman monikielisyyteen, minkälaisia mielikuvia nimet herättävät, millaisia motiiveja löytyy nimenannon taustalta?</p>		
Avainsanat – Nyckelord Sosiolingvistiikka, kielimaisema, kyltit, nimet, kielenkäyttäjät		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Sisukord

1	Sissejuhatus.....	1
1.1	Keelemaastiku uurimisest	1
1.2	Keelemaastik – poliitiliste ja sotsiaalsete muutuste kajastaja	3
1.3	Lappenranna ja Narva demograafiline ajalugu.....	4
1.4	Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused ja -meetodid.....	7
2	Ainestik	8
2.1	Keelemaastiku kaardistamise põhimõtted.....	8
2.2	Sildid.....	9
2.3	Nimede keelelise algupära määramise põhimõtted	10
2.4	Veebiküsitlus	13
3	Keelemaastik autori kaardistuse alusel	14
3.1	Ükskeelsed sildid	15
3.2	Mitmekeelsed sildid	17
3.3	Ükskeelsed nimed	20
3.4	Segakeelsed nimed.....	23
3.5	Universaalsed nimed	26
3.6	Keeleseaduse järgimine Lappeenranna ja Narva siltidel	27
4	Lappeenranna ja Narva võrdlus keelemaastiku alusel	29
5	Keelekasutajate hoiakud ja nägemus keelemaastikust	31
5.1	Lappeenranta	31
5.2	Narva	37
6	Arutelu ja järeldused.....	42
	Kirjandus	45
	Liited.....	50

Tabelid

Tabel 1. Lappeenranna rahvaarv viimase 170 aasta jooksul.	5
Tabel 2. Lappeenranna sildid autori keelemaastiku kaardistuse alusel.	15
Tabel 3. Narva sildid autori kaardistamise alusel.	16
Tabel 4. Keeled Narva ükskeelsetel ja mitmekeelsetel mitteametlikel siltidel aastatel 2010 ja 2019.	19
Tabel 5. Keeled Lappeenranna ükskeelsetes nimedes.	21
Tabel 6. Keeled Narva ükskeelsetes nimedes.	22
Tabel 7. Keelte kasutamine ametlikel ja mitteametlikel siltidel Lappeenrannas ja Narvas.	29
Tabel 8. Keelte kasutamine mitteametlike siltide ükskeelsetes nimedes.	30
Tabel 9. Segakeelsed ja universaalsed nimed Lappeenrannas ja Narvas.	30

Näited

Näide 1. Narva linnuse giidide perfomance (Narva Muuseum, Facebook 2020).	4
Näide 2. Ükskeelsed ingliskeelsed sildid Lappeenrannas.	15
Näide 3. Ükskeelne ingliskeelne ja venekeelne silt Narvas.	16
Näide 4. Ükskeelne ingliskeelne ja venekeelne mitteametlik silt Narvas.	16
Näide 5. Infotulp Narvas ning teeviidad Lappeenrannas ja Narvas.	17
Näide 6. Nõukogude Liidu kangelaste mälestustahvlid Narvas.	17
Näide 7. Eesti ja vene keele paigutus Narva mitteametlikel siltidel.	18
Näide 8. Universaalne silt Lappeenrannas.	20
Näide 9. Osäühing Kruta Narvas.	23
Näide 10. Segakeelsed ettevõtete nimed Lappeenrannas.	23
Näide 11. Kakskeelsed nimed Narvas.	24
Näide 12. Erikeelsed sõnad nimedes ühendatud tehissõnade või lühenditega.	25
Näide 13. Universaalsed nimed Lappeenrannas.	26
Näide 14. Venekeelne ja soomekeelne pitsakoha reklaam Lappeenrannas.	32
Näide 15. Murre Lappeenranna siltidel.	33

Diagrammid

Diagramm 1. Lappeenranta ja Narva ettevõtete nimede keelelise algupära võrdlus protsentides.	29
Diagramm 2. Erinevate keelte kasutamise sagedus (%) Lappeenranta ametlikel ja mitteametlikel siltidel informantide arvamuse alusel.	32
Diagramm 3. Milliseid keeli siltidel sooviksid näha Lappeenranta keelekasutajad.	34
Diagramm 4. Eesti ja vene keel Narva siltidel informantide vastuste põhjal.	38
Diagramm 5. Inglise keel Narva siltidel informantide arvamuse põhjal.	39
Diagramm 6. Milliseid keeli siltidel sooviksid näha Narva keelekasutajad.	40

Liited

Liide 1. Lappeenranta ükskeelsed nimed	50
Liide 2. Lappeenranta segakeelsed ja universaalsed nimed	52
Liide 3. Narva ükskeelsed nimed	53
Liide 4. Narva segakeelsed ja universaalsed nimed	54

Küsitlused

Lappeenranta

Soomekeelne: <https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/96055/lomake.html>

Venekeelne: <https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/96289/lomake.html>

Narva

Eestikeelne: <https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/95934/lomake.html>

Venekeelne: <https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/95945/lomake.html>

1 Sissejuhatus

Keelel on võim ja sellega on võimalik mõjutada vastuvõtjat nii mõnelgi eri viisil. „Keelt mõistetakse seotud tekstide kogumina, milles iga tekst on vaid kindla sotsiaalse toiminguga üks vahend.“ (Kerge 2010: 2). Keelemaastik on areen, kus iga tekst on tekstitootja seisukohavõtt ümbritsevale maailmale.

Linna avalik ruum on täis visuaalseid keelelisi märke, mis peegeldavad keelte ja kultuuride koostoimet. Need annavad teada, millise maailma kohaga on tegemist, milliseid keeli seal esineb ja kuidas konkreetset keelt ja tähestikud koos eksisteerivad. (Zabrodskaia 2007; Syrjälä 2018). Meid ümbritsev kirjutatud keel tänavapildis moodustab keelemaastiku. Esmakordselt kasutasid terminit *linguistic landscape* ‘keelemaastik’ R. Landry ja R.Y. Bourhis uurimuses *Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study* (1997). Nende järgi moodustab kohanime, tänavasiltide, reklaamide, teeviitude, jm avalike siltide keel teatud territooriumi või piirkonna keelemaastiku, muu hulgas viitavad sildid piirkonna keelerühmade piiridele ning eri keelte väärtustele ja positsioonile üksteise suhtes (Landry & Bourhis 1997: 25). Cenozi ja Gorteri sõnul on keelemaastiku uurimine oluline, kuna see võib anda uut teavet keelte kohta ning luua erinevaid lähenemisviise ja perspektiive nii keeltele kui ka nende uurimisele. Keelemaastiku abil saame teavet eri keelte vahelistest suhetest ja hierarhiast, nende tunnustamisest ja keelepoliitiliste eesmärkide saavutamisest. (Genoz, Gorter 2017: 235).

1.1 Keelemaastiku uurimisest

Esimesed uurimustööd keelemaastikust pärinevad 1970ndatest, uurimisobjektideks on peamiselt olnud mitmekeelsed urbaansed piirkonnad, näiteks Tokio (Masai 1972), Jeruusalemm (Rosenbaum jt 1977), Brüssel (Tulp 1978). Tänapäeval on keelemaastik rahvusvaheliselt aktiivne uurimisvaldkond, sel on oma perioodiline väljaanne nimega *Linguistic Landscape. An international journal* ja oma konverentsisari.

Traditsiooniline keelemaastiku uurimus on kvantitatiivne, milles teatud piirkonnad kaardistatakse ning seejärel analüüsitakse näiteks keelemaastikus esinevaid keeli, siltide üks- ja mitmekeelsust, siltide tüüpe (ametlikud ”top-down” – kaubanduslikud ”bottom-up”) jne.

Keelemaastiku teaduslikul kaardistamisel peab uurija pöörama tähelepanu järgnevatele teguritele:

- uurimisvaldkonna valik – kui esinduslik peaks see valdkond olema, kogu linna kaardistamine on võimatu, peab arvestama keelemaastiku pidevate muutustega;
- analüüsitavad ühikud – kuidas määratleda „silt”, tekste on võimalik tajuda erinevate üksustena, osad sildid on nähtavamad kui teised;
- märkide kategoriseerimine – siltide erinevad funktsioonid, tekstide (nimede) keelsus. (Blackwood 2015: 40-41).

Kvantitatiivsete uuringute teemadeks võivad olla mitmekeelsuse erinevad juhtumid, piirkondlikult domineerivate keele (keelte) mõju, ajalooliste vähemuskeelte roll ja mõju ühiskonnas, uued keelelised vähemused, inglise keele nähtavus ning rahvusvahelistumise mõju (Barni & Bagna 2015: 7). Tänapäeval on iseäranis mitmekeelsus muutunud keskseks temaks ka keelemaastiku uurimisel. Mitmekeelsus ei ole iseenesest uus nähtus, kuid rände sagenemine ja infotehnoloogia kiire arenemine on toonud selle rohkem esile (Vershnik 2017: 167). Käesolevas uurimustöös on üks- ja mitmekeelsust käsitletud nii siltide kui nimede analüüsis.

Lisaks keelemaastiku kvantitatiivsetele uurimustele on viimastel aastatel tulnud üha enam ka kvalitatiivseid uuringuid. Sellisel juhul kasutatakse uurimuses lisaks keelemaastiku kaardistamisele ka näiteks keelekasutajate intervjuusid või küsitlusi. Uurimistöö on sageli interdistsiplinaarne: lisaks sotsiolingvistikale on esindatud semiootika, sotsioloogia, etnoloogia, geograafia või poliitilised ja majanduslikud uuringud. (Syrjälä 2018: slaidid 8-12).

Soomes on keelemaastikke uuritud erinevatest vaatenurkadest, nt Koskinen (2012, 2013) on analüüsinud Tampere ja Hervanta keelemaastikku, keskendudes tõlgetele avalikus ruumis. Laitinen (2014) on uurinud inglise keele esinemist. Ta on kogunud oma ainekogu jalgrattamatkal Helsingist Oulusse, kommenteerides nii linna- kui ka maapiirkondi. Pietikäinen (2014) on käsitlenud saami keelte rolli ja nähtavust. Lisaks füüsilistele maastikele on uuritud ka virtuaalseid maastikke, näiteks Halonen (2015) on analüüsinud sotsiaalmeediat keelelisest aspektist.

Eestis on keelemaastike uuringuid veel suhteliselt vähe. Zabrodskaja (2014) on läbi viinud etnograafilise keelemaastiku uurimuse Tallinnas, uuringut täiendavad kvalitatiivsed andmed vene- ja eestikeelsete õpilaste hoiakutest mitmekeelsete siltide suhtes. Marten jt. (2012) on uurinud kuue Baltikumi linna keelemaastikku. Eestis Narva ja Pärnu, Lätis Rēzekne ja Ventspils ning Leedus Alytus ja Druskininkai. Kaardistuse ja

läbi viidud küsitluse tulemusel selgus, et lisaks vene keelele erinevates kontekstides on ka inglise keel muutunud *lingua franca*’ks keelemaastikul. Brown (2012) on arutanud visuaalse keele rolli õpetamisel ja piirkondlike keelte taaselustamise üle Lõuna-Eesti koolides. Kedars (2018) on käsitlenud Tallinna vanalinna keelemaastikul ajavahemikul 2013-2017 toimunud muutusi. Uurimuses on vaadeldud siltidel esinevaid keeli ning analüüsitud nende informatiivsust ja sümboolsust.

1.2 Keelemaastik – poliitiliste ja sotsiaalsete muutuste kajastaja

Gorteri järgi ei või keelemaastikku pidada piirkonna keelesuhete täieliku peegelpildina, kuid see võib meile näidata eri sidusrühmade ideoloogiaid, nende vahelisi konflikte ja võimuvõitlusi – keelemaastik võib olla pidevate sotsiaalsete muutuste oluline näitaja (2012: 11).

Keelemaastik peegeldab piirkonna keelepoliitikat. Barni ja Vedovelli uurisid keelemaastikku keelepoliitika osana Rooma Esquilino linnaosas, kus elab kõige enam immigrante. Uuringud viidi läbi aastatel 2004 ja 2010. Uurimuste tulemused näitasid, et 2004. aastal domineeris linnaosa keelemaastikul hiina keel (neist enamik ükskeelsed hiinakeelsed sildid), teisena tuli itaalia ja kolmandana inglise keel. Kuna hiina keele nähtavus tänavapildis oli nii suur, muutus see linna põliselanikele häirivaks, ning aastal 2007 võttis linnavalitsus vastu otsuse, mille kohaselt ainult võõrkeelsed sildid ei olnud enam lubatud. Siinkohal peab mainima, et otsus võeti vastu enne kohaliku omavalitsuse valimisi. Keeleline ja kultuuriline mitmekesisus oli liiga ilmne ning seetõttu tuli seda normide ja määrustega leevendada. Kui uurijad aastal 2010 uuesti linnaosa kaardistasid, selgus, et hiina keel esines veelgi kõige sagedamini, kuid ükskeelsed hiinakeelsed sildid olid kadunud. Enamik neist olid asendatud kakskeelsete siltidega, kus itaalia keelt kasutati esimesena. Osad ettevõtjad olid otsustanud üldse mitte silte kasutada – seistes silmitsi pealesunnitud keelevalikuga, valisid ettevõtjad oma identiteedist loobumise asemel vaikuse, „nullsildistuse“. Keeleregulatsioonid puudutasid ainult „eksootilisi“ võõrkeeli. Otsuse tulemusel vähenes ka teiste võõrkeelte va inglise keele kasutamine siltidel. Inglise keele kasutus kasvas, sellega asendati sageli teised võõrkeeled. Inglise keel justkui ei kuulunud võõrkeelte hulka, ning seda uued määrused ei puudutanud. (Barni, Vedovelli 2010: 29-33).

Eesti keelemaastikus on poliitilisi muutusi peegeldanud näiteks tänavasildid. Muutused tänavasiltidel on olnud nii keelelised kui ka ideoloogilised. Ajaloo jooksul on esinenud erikeelseid ja eri keelekombinatsioonidega tänavasilte: vene- ja saksakeelsed

(1839), ainult venekeelsed (1890), vene-saksa-eestikeelsed (1906), eesti-venekeelsed (nõukogudeaeg) ning ainult eestikeelsed (1920-40 ja alates 1989 aastast). (Joosep 2009, Villak 2009). Tänavad nimetati sageli vastavalt valitsevale ideoloogiale. Raagi järgi olid kohanimed, eriti tänavate ja väljakute nimed, üks nõukogustamise väline. Uued nimed olid rõhutatult poliitilised, ideoloogiliselt „õiged“, nõukogulikud nimed. Uus nimi pidi vastama Nõukogude ühiskonnast loodud pildile, mida ametlikult püüti sisendada nii nõukogude inimesse kui ka välismaalasesse. Paljud tänavad nimetati eeskätt vene või eesti revolutsionääride, töölisliikumise juhtide, Nõukogude teadlaste või kunstitegelaste perekonnanimede järgi, kuigi enamikel juhtudel polnud neil Eestiga mingit seost. (Raag :219-220).

Muutused ühiskonnas kajastuvad kiirelt ka keelemaastikus. Näiteks praegusest koroonaviirusest tingitud eriolukorra tõttu on mõne nädala jooksul keelemaastik oluliselt muutunud: kõikjale on paigaldatud mitmekeelseid keelu-, hoiatus- ja soovitusilte ning paljude ettevõtete vaateakendele ja ustele on ilmunud teadeanded sulgemisest või lahtiolekuaegade muutustest. Narva linnuse giidid leidsid aga mooduse väljendada siltide abil ilmekalt muuseumis valitsevat tühjust.

Näide 1. Narva linnuse giidide performance (Narva Muuseum, Facebook 2020).

1.3 Lappeenranta ja Narva demograafiline ajalugu

Lappeenranta sai linnaõigused 1649. aastal. Linna algne nimi oli *Lapwestrandh*, seda nime oli juba varem kasutatud Lappee kihelkonna Saimaa rannal asunud turuplatsist. Linna rootsikeelne nimi *Villmanstrand* tuleneb Rootsi kuninganna Kristiina poolt linnale antud pitsatist, millel kujutati metsinimest (sama pilt on veelgi linna vapil). Soomekeelset nime, *Lappeenranta* mainiti linnaplaanis esmakordselt 1892. aastal. (Suomalainen paikanimikirja 2007: 220; Toivanen 1999).

Andmed Lappeenranna elanikkonnast 17. sajandil on väga ebatäpsed. Need põhinevad hingeloendite registritel, mis koostati hingemaksu tasumiseks. 1665. aastal oli Lappeenranna registrisse kantud 246 täiskasvanud linnaelanikku. (Toivanen, 1999).

Peale Põhjasõjaaegse vene okupatsiooni perioodi (1713-1721) oli Lappeenranna elanikkonna arv langenud 101 täiskasvanud elanikule. Linn taastus siiski kiiresti, kuna vähem kui kaks aastat hiljem oli hingeloendite registrisse juba kantud 267 elanikku. Seejärel vähenes rahvastik 1728. aastaks viiendiku võrra, kuid hakkas alates 1731. aastast taas tõusma, ja 1737. aastal oli registris 365 täiskasvanud elanikku. Rahvastiku arvu suur varieeruvus näitab, et arv tulenes rohkem hingemaksu loendamise kriteeriumitest kui tegelikust rahvastiku arvu muutusest. Tegelik rahvaarv 1737. aastal arvatakse olevat umbes 900 elaniku juures. 1742. aasta suvel naasid Vene väed Lappeenranta, ning linna hakati kavandama kindluslinnaks. Rahvaarv tõusis märkimisväärselt, lisaks endistele elanikele kolisid linnusesse Viiburi kaupmehed, vene kaubitsejad ja sõdurid. (Talka; Toivanen 1999).

Alates 1885. aastast kolis linna rohkem inimesi kui sealt välja. Sisserändajad tulid nii Viiburi piirkonnast kui ka üha enam mujalt Soomest. 1890. aastal oli linnaelanikke arv 1703 ja paarikümne aasta pärast umbes 3000. Lisaks sisserändele oli rahvastiku arvu suurenemine tingitud ka sündimuse suurenemisest. (Toivanen 1999).

Tabelis 1 on ära toodud rahvaarvu muutus Lappeenrannas viimase 170 aasta jooksul. Kahe aastakümne jooksul võib märgata rahvastiku äkilist kasvu, 1930-1940 aastatel kasvas rahvaarv 70% ning 1960-1970 aastatel 58%.

Tabel 1. Lappeenranna rahvaarv viimase 170 aasta jooksul.

Aasta	1850	1870	1890	1910	1930	1940	1950	1960	1970	1978	1990	2000	2010	2019
Rahvaarv	1331	1121	1703	3000	3995	13377	17189	21592	50949	53393	68662	79587	71982	72634

Peamiseks põhjuseks oli rahvastiku linnastumine, mille kõrgpunkt oli Soomes 1920-30ndatel. Paljud inimesed kolisid linnadesse, kus kiiresti arenev suurtööstus vajas tööjõudu. Sellel ajal oli Soomes puidu- ja paberitööstus selle eri vormides peamine ekspordisektor (Elävä muisti).

Tilastokeskuse andmetel elas 1960. aastal Soomes 38,4% elanikkonnast linnades ja alevites. 1975. aastal oli vastav protsent 58,9. Osa linnastumisest toimus rände tõttu, osa aga omavalitsuste muudatuste ja piirkondlike ühenduste (vald liideti linnaga) tõttu. Vallamuutused ja piirkondlikud ühendused põhjustasid üle poole linnastumisest. (Katsaus väestönmuutoksiin 1978: 21).

Lappeenranna elanikkond on olnud valdavalt soomekeelne, näiteks 1950 aastal elas linnas 17021 soomekeelset ja 119 rootsikeelset, ning ainult 49 muukeelset elanikku. Muukeelsete osamäär hakkas oluliselt suurenema 1980ndate lõpus. Tilastokeskuse andmetel oli 1990. aastal Lappeenranna elanikkonnast soomekeelseid 99,4%, rootsikeelseid 0,2% ja muukeelseid 0,5%. Ligi 20 aastaga kasvas muukeelsete elanike arv 7,7%ni, olles 2019. aastal 5613. Erikeelseid rahvusrühmi oli 2019. aasta detsembri seisuga ligi 50, neist suurim oli venekeelne, moodustades 56% võõrkeelsest ja 4,3% kogu Lappeenranna elanikkonnast.

Narvas on ajaloo jooksul toimunud pidevad etnilised ja kultuurilised muutused, mille tulemusena on muutunud ka keeleline keskkond. Narva rahvaarvu ja rahvuslikku koosseisu on uurinud Pavel Naidjonov oma bakalaureusetöös *Narva eestikeelne elanikkond läbi ajaloo, nende identiteet ja keel* (2012). Narva nimi tuleb vepsa keelest *narvajne* ‘kosk, jõekari’. Arvatakse, et nimi on antud linna lähedal olevate koskede järgi. Vene kroonikates on asulat nimetatud ka Rugodiiviks. Linna endise nime järgi on nimetatud ka praegune *Rugodivi kultuurimaja* (autori märge). Asulat esmamainiti Novgorodi kroonikas 1171. aastal. Sellel ajal asus Narva jõe kaldal väike ingerlastevadjalaste asula. Kuni 13. sajandini kuulus linna praegune ala Novgorodi Venemaa mõjusfääri. (Naidjonov 2012: 8).

13.–15. sajandi Narva rahvaarvu ja etnilise koosseisu andmed puuduvad, on oletatud, et enamuse elanikkonnast moodustasid eestlased, ingerlased ja vadjalased. 16. sajandil oli Narva rahvaarv oletuslikult 500–800 inimest ja sajandi lõpuks oli Narvast kujunenud Eesti kõige mitmekesisema etnilise koosseisuga linn, kuna oma geograafilise asukoha tõttu sai Narvast Venemaa kaubanduslinn. On teada, et tollel ajal elas Narvas nii saksa, vene, Madalmaade prantsuskeelseid, inglise, pärsia kui ka armeenia päritolu kodanikke. Arvatakse, et eestlased moodustasid rahvastikust endiselt enamuse. 1650. aastal elas Jaanilinnaga ühendatud Narvas umbes 3300 inimest. Seoses Rootsi riigi koosseisu kuulumisega suurenes välismaalastest kodanike arv, kuid eestlased olid endiselt enamusrahvus. (Naidjonov 2012: 10-13).

18. sajandi alguses vallutati Eesti Venemaa poolt, ning Peeter I lasi deporteerida enamiku Narva elanikest Venemaale (1708 oli rahvaarv 300). Tsaari-Venemaaga liitudes algas linnaelanike arv kasvama ning sajandi lõpuks oli algne rahvaarv peaaegu taastunud. Rahvuslikus koosseisus toimus muutus – kasvas venerahvusest linnakodanike arv ning domineerima hakkas vene keel. (Naidjonov 2012: 15).

19. sajandil kujunes Narvast tööstuslinn ning algas tööjõu sissevool idast. Aastal 1840 elas Narvas ja Jaanilinnas kokku 9000 inimest, 1863. aastal aga juba 30 000. 1857. aastal avatud Kreenholmi manufaktuuris töötas eestlasi siiski rohkem kui venelasi. 19. sajandi lõpuks moodustasid Narva rahvastikust eestlased 44% ja venelased 43,9%. 1934. aastal oli rahvaarv 23 500, millest 65% olid eestlased ja 30% venelased. Seoses Teise maailmasõja ajal linna täieliku hävitamisega, elas 1944. aasta suvel linnas vaid kaks inimest. Rahvaarv hakkas vaikselt taas suurenema, 1945. aastal oli see 6611 ning 1971. aastal pea 60 000. Tänu sisserändele elas Narvas 1989. aastal juba 81 200 inimest, kellest 85% olid venelased, 4% moodustasid eestlased, 3% ukrainlased, 3% valgevenelased ja 5% muud rahvused. (Naidjonov 2012: 18-19).

Naidjonovi kogutud andmed näitavad, et 65 aasta jooksul (1934-1989) kasvas Narva rahvaarv 57 700 võrra. Rahvastiku etnilises koosseisus toimus samuti drastiline muutus, eestlaste osakaal kahanes 61% ja venelaste osakaal kasvas 55%.

Eesti taasiseseisvumise järel olulisi muutusi Narva rahvastikus ei ole toimunud. Kümne aastaga tõusis eestlaste arv Narvas ligi ühe protsendi võrra, olles 2000. aastal 4,9%. Järgneva kümne aasta jooksul aga rahvaarv vähenes, olles 2011. aastal 58 663, millest eestlasi 5,2%. 1. jaanuaril 2020 oli Eesti Statistikaameti andmetel Narva elanike arv 55 905. Suurim rahvusrühm on venelased, keda oli 82,6% ning eestlasi oli 3,7% linna elanikest.

1.4 Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused ja -meetodid

Käesolev magistritöö sai alguse 2019. aasta kevade sotsiolingvistika projektikursusest, mis omakorda oli üks osa suuremast piirilinnade projektist, mille uurimisobjektideks oli Narva-Ivangorod, Lappeenranta-Viiburi, Manzhouli-Zabaikalsk ning eestvedajateks professor Kapitolina Fedorova ja uurija Vlada Baranova. Projekti eesmärgiks oli uurida, milliseid keeli esineb tänapäeva piirilinnade tänavapildis, kuidas linnaelanikud ise kogevad tänapäeva keeleolukorda, mida nad arvavad eri keelte kasutusest avalikus ruumis. Projektikursuse käigus käisin Lappeenrannas ja Narvas, kus kogusin käesolevas uurimuses kasutatud ainekogu. Kursuse lõputööna esitasin analüüsi oma kaardistustulemustest ja veebiküsitluse vastustest. Otsustasin laiendada uurimust ning kirjutada sellel teemal magistritöö.

Uurimistöö eesmärk on anda ülevaade Lappeenranna ja Narva keelemaastikust ning välja selgitada, kuidas näevad nende piirilinnade keelekasutajad neid ümbritsevat kirjutatud teksti.

Uurimisküsimused:

- 1) Milliseid keeli ja keelekombinatsioone esineb ametlikel ja mitteametlikel siltidel?
- 2) Milline on siltidel kasutatud nimetuste ja nimede keeleline algupära?
- 3) Millised on keelekasutajate arusaamad keelemaastikust, hoiakud ja keele-eelistused?
- 4) Kas ja kui palju vastavad informantide arusaamad tegelikule keelekasutusele?

Uurimus on empiiriline ja kuulub sotsiolingvistika valdkonda. Andmekogumis-meetodid on vaatlus ja küsimustike kasutamine. Ühelt poolt analüüsin ainekku kvantitatiivselt: selgitan tabelite ja diagrammide abil erinevate keelte kasutamise sagedust siltidel ning nende omavahelist hierarhilist suhet, võrdlen ükskeelsete ja mitmekeelsete siltide vahel ja toon esile informantide arvamused keelemaastikus esinevate keelte suhtes. Teisalt lähenen ainekule kvalitatiivselt: analüüsin siltidel esinevaid nimetusi ja nimesid peamiselt keelelisest aspektist, kuid mõningate nimede puhul valgustan ka nende etimoloogilist tausta. Uurimistöö nimede analüüs kuulub onomastika valdkonda. Nimedel on keelemaastikus keskne roll, kuna siltide keeleline mitmekesisus on eelkõige tingitud nimedest. Kvalitatiivset meetodit kasutan ka kirjeldades keelekasutajate hoiakuid ja esile tuues asjatundjate ning teadlaste seisukohti.

2 Ainestik

Ainestik koosneb kahest osast: Lappeenranna ja Narva 2019. aasta kevade kaardistustulemustest ja veebiküsitluste vastustest. Uurimustöös olen võtnud vaatluse alla 336 Lappeenranna ja 290 Narva silti. Silte ja nimesid liigitan ning võrdlen erinevate kategooriate alusel peatükis kolm ja neli. Küsitlusele vastas Lappeenrannas 60 ja Narvas 32 informanti, mida võib pidada rahuldavaks tulemuseks. Põhjalikumalt eritlen ja analüüsin vastuseid uurimistöö viiendas peatükis.

2.1 Keelemaastiku kaardistamise põhimõtted

Kaardistamispiirkondadeks valisin Lappeenrannas Kauppakatu ja Valtakatu ning Narvas Puškini tänava ja selle ümbruse (mõlemas linnas umbes 1,5 km). Need tänavad on kõneallevate linnade peatänavad, kus asub palju erinevaid ettevõtteid ja kuhu on paigaldatud rohkelt teeviitasid vaatamisväärtuste juurde. Pildistatud on kõiki manuaalseid

silte, mida on võimalik tänavalt näha. Ettevõtete ruumides sees kasutatud kirjutatud teksti, elektroonilistel tabloodel vahelduvat reklaami, liikuvaid objekte (näiteks autodel või riietel kasutatud reklaami) ei ole käesolevasse uuringusse kaasatud. Fotosid siltidest oli märksa rohkem kui analüüsis kasutasin, kuid ainekku ette valmistades koondasin mitmed fotod ühe sildi alla, sest ühel ettevõttel võib olla nii tänaval kui ka vaateakendel mitmeid erinevates keeltes silte või sama sisuga silt kahel erineval stendil. Juhul kui sama ettevõtte mõnel sildil esines ainult võõrkeelse sisuga silt, mida riigikeelde ei olnud tõlgitud, arvestasin selle eraldi sildiks. Ka samalaadsed ja samasse kategooriasse kuuluvad ametlikud sildid liigitasin üheks, nt Puškini, Grafovi ja Bastrakovi tänavasildid ei ole arvestatud kolmeks, vaid üheks sildiks.

2.2 Sildid

Keelemaastiku silte võib analüüsida mitmel viisil. Oma uurimuses olen seadnud põhirõhu siltide keelelisusele. Kõigepealt olen jaganud sildid kahte kategooriasse: ametlikud ja mitteametlikud. Ametlikud sildid on paigaldatud avaliku sektori poolt, nt tänavasildid, liiklusmärgid, teeviidad jne. Lisaks ka munitsipaal- ja riigiasutustes, nagu raamatukogudes, tervisekeskustes, raudteejaamades esinevad sildid ja teadeanded kuuluvad ametlike siltide rühma. Mitteametlikud ehk kaubanduslikud sildid ja märgistused on asetatud erasektori poolt. Mitteametlikud sildid on mh reklaamiplakatid, valgusreklaamid, vaateakende tekstid, restoranide stendid menüüdega jne, ka graffitid kuuluvad mitteametlike märgistuste alla.

Ametlikud sildid on tavaliselt tugevalt reguleeritud – seadused ja nõuded mõjutavad nende sisu, mis tähendab, et nendel siltidel ei ole nii palju keelelist erinevust. Analüüsides ka ametlikke silte, on võimalik jälgida, millises ulatuses järgitakse märgistuses keelepoliitikat ja milline on nende mõju keelekeskkonnale tervikuna. (Syrjälä 2018). Kaubanduslikud sildid sisaldavad nii kuju kui ka sisu poolest palju erinevusi. Peamiselt just nendel siltidel esineb keeleline mitmekesisus, mis annab võimalusi keelelise sisu erinevateks tõlgendusteks.

Eesti **keeleseaduse seisukohast** pole Narva siltide liigitamine ametlikeks ja mitteametlikeks oluline. Zabrodskaja järgi reguleerib Eesti keelepoliitika kohalike keelte kasutamist kogu avalikus ruumis järgmiste seaduste kaudu: Eesti keeleseadused (1995-2011; 2011), kohanimeseadus (2003) ja reklaamiseadus (2008). Keelekasutusest siltidel on asetatud nii avalikule kui ka erasektorile ühesugused nõuded. Seega keele osas ei saa

Eesti avalikku ruumi jagada ametlikuks ja mitteametlikuks, kuna need mõisted on sulandunud. (Zabrodskaja 2014). Oma uurimustöös olen Narva sildid jaganud ka selle kategooria põhjal, kuna see annab võimaluse detailsemalt võrrelda kahe linna keelemaastikku ning välja selgitada, kas keelekasutajad eelistavad ametlikel siltidel erinevat keelevalikut kui mitteametlikel.

2.3 Nimede keelelise algupära määramise põhimõtted

Nimed ja nimetused siltidel annavad keelemaastikule sümbolset väärtust ja keelelist värvingut. Oma uurimuses olen vaatluse alla võtnud vaid mitteametlikel siltidel kasutatud nimed, kuna ametlikel siltidel esinevad peamiselt keeleseadusega reguleeritud kohanimed, milles ei esine suurt keelelist varieerumist. Lähenen nimede keelelise algupära määramisele peamiselt sünkroonilisest perspektiivist, kuid üksikute nimede puhul püüan selgitada ka nende etümoloogilist tausta. Toetun nimede määratlemisel Paula Sjöblomi väitekirjale *Toiminimen toimekuva* (2006) ja kategoriseerin nimed samal alusel kui tema. Uurimusainestik on siiski erinev – Sjöblom on oma töös uurinud vaid Soome äriregistrisse kantud ettevõtetnimistut, valides erinevatest piirkondadest, erinevate tegevusaladega ja erinevate ettevõtlusvormidega firmasid. Minu aineestik on kogutud konkreetsest piirkonnast ja nimed siltidel ei ole mitte ainult ettevõtete, vaid ka toodete, festivalide, näituste, klubide jne nimed. Ettevõtte äriregistrisse kantud ametlik nimi on sageli erineva kirjaapildiga kui sildil, nt sageli puudub ettevõtte õigusvormitähis (nt AS, OÜ), nime on lühendatud või muudetud – mõnedel siltidel on ainult nimi, nt *Lens Optika*, *Viktoria*, *Renta*, *Sesam*, mõnedel esineb nimi koos nimetuse üldosaga, nt *Huoltopiste Walle*, *Beebikeskus Čeburashka*, *Divari Begemot*. Analüüsides nimesid *Čeburashka* ja *Begemot*, olen uurinud ka nende etümoloogilist tausta ja kultuurikesksust. Juhul kui sildil on nimetuse üldosa (liiginimetuse) erikeelne kui nimi, nt *Kauplus Good*, olen liigitanud nime kakskeelseks.

Eesti keeleteadlased ja -korraldajad on juhtinud tähelepanu seigale, et termini **nimi** kasutamine Eesti seadustes ärinimede puhul ei lange kokku keelelise nime mõistega. Traditsioonilise keelelise arusaama kohaselt on nimed **nimetuste** alaliik. Nimi tähistab objekti, ning võib olla ilma tähenduseta ja keeleliselt neutraalne. Nimesid ei tõlgita, ega neile või esitada keelelisi nõudeid. Nimetusel on aga keelsus ja seda saab tõlkida. (Alender jt 2003: 59). Apellatiivi (üldnimi) ja proopriumi (pärisnimi) erinevuse ja nende vahelise piiri üle on juureldud kaua, kuid ilma üksmeelse otsuseta. Üldiselt ollakse ühte meelt selles, et appellatiivi ja proopriumi piir on semantiline, aga millisel moel semantiline,

selles teadlaste arvamused lahknevad. Tavaliselt üldnime ja pärisnime erinevus määratletakse nii, et apellatiiv liigitab ja prooprium identifitseerib ja individualiseerib, pärisnime abil entiteet eristatakse teistest samalaadsetest entiteetidest. (Sjöblom 2006: 50-52). Oma töös olen enamjaolt kasutanud terminit *nimi*, kuna minu kogutud ainek sisaldab lisaks ärinimedele ka muid nimesid.

Nimede keelelise päritolu kindlaksmääramine ei ole selgejooneline ja kõikide nimede jaoks pole üheselt mõistetavat tõlgendust. Mõnede nimede puhul on keelelise algupära äratundmine ilmsem kui teiste, ja eri keelekasutajad teadvustavad keeli nimedes erinevalt. (Sjöblom 2006: 113). Määratlemisel püüan olla võimalikult objektiivne, kuid ka mina ei pääse täielikult keelekasutaja rollist: mõningatel juhtudel olen pidanud valima mitme erineva võimaluse vahel või hoolimata kõikidest kasutatavatest abivahenditest, pole mu teadmised lihtsalt piisavad keele algupära õige tõlgenduse leidmiseks.

Oma uurimuses olen jaganud nimed, nagu Sjöblomgi, kolme rühma: ükskeelsed nimed, segakeelsed nimed ja universaalsed nimed. Ükskeelsed nimed palju lahti seletamist ei vaja. Keele määratlemisel olen, lisaks oma teadmistele, kasutanud ka erinevaid sõnaraamatuid. Segakeelsed nimed olen jaotanud omakorda kolme kategooriasse. Esimese rühma moodustavad mitmesõnalised nimed, milles eri sõnad kuuluvad eri keelte sõnastusse, nt *Ilusalong Sugaring*. Teise rühma kuuluvad ühesõnalised nimed, mis sisaldavad erikeelseid osasid, nt *Koduinvest*, sellesse rühma olen liigitanud ka sidekriipsuga nimed, nt *Karelia-asfaltti*. Kolmanda kategooria moodustavad nimed, milles erikeelsed sõnad on liidetud tehissõnadega, st sõnadega, mis pole tähenduselt arusaadavad.

Nime tähendus pole alati üheselt mõistetav, kuna see sõltub keelekasutajast; mõnele ala tundvale inimesele võib nime sisu olla palju arusaadavam kui näiteks asjaarmastajale. Keelekasutajale võivad mõned nimed või sõnad nimes täiesti tähenduseta olla, kuigi nimeandja seisukohalt on sel nii tähendus kui ka selge põhjus, miks ta on seda nimes kasutanud. (Sjöblom 2006: 114). Ainus, kes suudab mõista nimeandja tõelisi motive, on nimeandja ise (Kiviniemi 1987: 21).

Osad nimedest võivad olla täiesti meelevaldsed, nagu keskkonnatehnoloogia ja tööstusautomaatikaga tegelev ettevõtte *Flowrox* (ing flow 'voolama, vool'), tihtipeale assotsieerub osa nimest tuttavate sõnadega, nt *Hiusmuotoilu Lxry* (ing luxury). Paljudes nimedes on tehissõna moodustatud omaniku või omanike nimedest, nt rõivaste jaemüügiga tegeleva firma nimes *MiLen Kaubad* on ühendatud omanike **M**ikhail Ivanovi ja **E**lena (vene keeles kutsutakse Elenat Lenaks) Ivanova eesnimed. Siia rühma kuuluvad

ka nimed, kus põhisõna on keeleliselt määratletav, kuid nime algusse või lõppu on lisatud liide, mis jääb sageli arusaamatuks, nt arvutisüsteemide ja andmebaaside haldusega tegelev firma *Brainella* (ing brain 'aju'), *DiArvuti*, *Outly*.

Kolmas pearühm jaguneb samuti kolme alarühma: rahvusvahelised nimed, tehisnimed ja ainult isikunimedest koosnevad nimed. Rahvusvahelisteks nimedeks ehk internatsionalismideks olen liigitanud oma uurimistöös sellised nimed ja nimeosad, mis nii kirjpildilt kui ka tähenduselt on identsed mitmes keeles. Minu kogutud ainestiku nimedes esinevad järgnevad rahvusvahelised elemendid: *armada, bar, boutique, bravo, cafe/café, casino, club, center/centre, city, coca-cola, com, euro-, foto, flora, fuga, galleria, inter, junior, kebab, laguna, market, pizza, pizzeria, pub, saga, sesam, sport, super, viva*.

Tehisnimede alla olen rühmitanud nimed, mis on kunstlikult moodustatud, ega kuulu sellisena ühegi keele sõnavarasse. Sjöblomi järgi 21. sajandi alguse ettevõttekultuuris väärtustatakse paindlikkust, kohanemis- ja reageerimisvõimet, rahvusvahelist kliendibaasi ning e-kaubanduse kasutamist, sellepärast annavad paljud ettevõtjad firmadele nimed, mida on ümber maailma lihtne kirjutada ja hääldada. Sellised nimed on tavaliselt lühikesed, ega viita ettevõtte tegevusalale; püütakse anda ettevõttele, nimi, mis sõltumata isiku emakeelest, ärataks positiivset ettekujutust. (Sjöblom 2006: 134). Keeleliselt meenutavad sellised nimed sageli inglise ja ladina keelt, nt *Evidensia* (loomakliinik Lappeenrannas). Ettevõtte on oma kodulehel valgustanud nimeandmise motiivi: „Nimi *Evidensia* pärineb ingliskeelsest terminist *evidence based medicine* 'tõendus põhine meditsiin'. Meie nimi näitab, et meie töö tervise edendajana põhineb teadusuuringutel ja me edendame seda tegevusvaldkonda“. Inglise sõnale *evidence* on liidetud ladinapärase lõpp-*ia*. Ladinapäraselt kõlavad ka x-lõpulised nimed, nt *Geox, RE/MAX, Renta Tex*. Ka selles rühmas esineb nimesid, mis on moodustatud ettevõtte asutajate nimede põhjal, nt perefirma *Luutar* (omanikud **Luule** ja **Tarmo**).

Universaalsete nimede kolmanda alarühma moodustavad nimed, milles on ainult isikunimi või -nimed. Kui ettevõtte nimeks on ainult isikunimi, siis Sjöblomi järgi on see peaaegu alati omaniku nimi, tavaliselt ees- ja perekonnanimi. Juhul kui isikunimi on sildil koos liiginimetusega, olen määratlenud nime keelelise algupära selle järgi, nt *Parturi Phami* on soomekeelne ja *Beauty Center Aleksandra* ingliskeelne. Sjöblomi sõnul oma nime valimine osaks ettevõtte nime ei ole keele valik, vaid puhtalt semantiline valik, mis on keele seisukohalt neutraalne (2006: 115). Juhul kui isikunimi on genitiivvormis, olen määratlenud keele nime omastavas oleva proopriumi (pärisnimi) põhjal: *Mirjamine Kukka*

ja *Mäkisen Liikennekoulu* on soomekeelsed ükskeelsed nimed, aga *Kirpputori Vilma's* on kakskeelne (soome-inglise) nimi. Eesti keeles on paljude isikunimede nominatiivi- ja genitiivivorm ühesugune, sellisel juhul määrab nimes proopriumi käände selle asukoht tüübinimetuse suhtes, nt firma nimes *Kristi Mööbel* on isikunimi genitiivis, kuid *Mööbel Kristi* nominatiivis. Minu kogutud Narva ainestikus oli vaid üks selline ainult isikunimest koosnev ettevõtte nimi *Viktoria*, mis põhimõtteliselt võiks olla ka omastavas käändes, kuid tõenäolisem on siiski nimetav kääne, seepärast liigitasin selle universaalsete nimede hulka. Lisaks isikunimedele kuuluvad sellesse rühma ka kohanimed (nt *Narva*, *Milano*), mis kirjutatakse ja hääldatakse paljudes keeltes sama moodi. Seega *Narva Tour* ja *Milano Fashion Center* on ükskeelsed ingliskeelsed nimed, kuna *Narva*, *Milano* ja *center* on keeleliselt neutraalsed ja nime keelelisus on määratud sõnade *Tour* ja *Fashion* alusel. Kuid kohanimed, milles on teatud keele elemendid selgelt nähtavad ei ole keele seisukohalt neutraalsed, nt *Suomi* määratletakse soomekeelseks, *Eesti* eestikeelseks, *Aboa* ladinakeelseks (Turu ladinakeelne nimi) ja *Genf* saksakeelseks (Sjöblom 2006: 115).

Keeleliselt neutraalsed on ka rahvusvaheliselt tuntud usu, müütide ja muu kultuurivaldkonnaga seotud nimed, mille kirjpilt on samasugune mitmes keeles, nt *Fortuna*, *Pandora*. Kuid nimed, mis on selgelt kultuuri- ja keelekesksed, nt kirjandustegelaste nimed, määratletakse vastavalt selle keelelisele vormile, seega *Чебурашка* (*Cheburashka*) on venekeelne, *Potsataja* eestikeelne ja *Muksis* soomekeelne nimi.

2.4 Veebiküsitlus

Veebiküsitluse loomisel olen võtnud eeskujuks Väinö Syrjälä küsitluse, mida ta on kasutanud oma väitekirjas *Namn – språk – ställe. Språkbrukarna i svenskfinlands offentliga rum* (2018). Syrjälä on uurinud oma väitekirjas Soome kahe kakskeelse linna, Kauniaise ja Karise keelemaastikku ja linnaelanike hoiakuid. Olen muutnud ja kohandanud küsimustikke vastavalt uurimuses vaatluse all olevate linnade keelekasutusele. Küsitlus on koostatud kolmes keeles: soome, eesti ja vene. Soomekeelse küsimustiku koostamisel oli abiks projektikursuse juhendaja Hanna Lappalainen ja venekeelse küsitluse õigekirja osas sain abi Kapitolina Fedorovalt. Enne küsitluse jagamist sotsiaalses meedias, viidi läbi eelkatse. Kursuse juhendaja jagas küsitelu oma Lappeenrannas elavatele tuttavatele ja kolleegidele, mis võimaldas saada tagasisidet selle toimivusest ja arusaadavusest. Mõningase kohendamise ja ümbersõnastamise järel jagasin küsitlust sotsiaalses meedias järgnevates rühmades: Нарва+, Граница Нарва-

Ивангород, Narva Eesti Gümnaasiumi vilistlased, Lappeenranta ja Лаппеенранта, samuti saatsin selle e-posti vahendusel Narva Eesti Gümnaasiumi õpetajatele ja internetist leidunud Narva avalike tegelaste aadressidele.

Suurem osa küsitlusest käsitles tänavapildis kasutatavat kirjutatud keelt ja koosnes Lappeenrannas üheksast ning Narvas 11 küsimusest. Küsitelu oli üles ehitatud Likerti skaala põhimõttel, kus informantidel oli võimalus arvamust avaldada mitmepunktilisel skaalal. Kõigepealt küsiti vastajate taustandmeid: vanust, haridust, emakeelt ja muude keelte oskust. Esimesed neli küsimust käsitlesid keelekasutamist linna tänavapildis, valikvastustega küsimusi esitati eraldi ametlike ja kaubanduslike siltide kohta. Narva informandid pidid otsustama eesti- ja venekeelsete siltide arvu üle, antud oli viis vastusevarianti: palju rohkem eesti keelt, veidi rohkem eesti keelt, mõlemat keelt kasutatakse võrdselt, veidi rohkem vene, palju rohkem vene keelt. Seejärel küsiti informantidelt teiste keelte kasutamise kohta siltidel, kus vastusevariandid olid: sama üldine kui eesti ja / või vene keel, üsna üldine, üsna harva, väga harva, seda ei esine üldse. Antud oli inglise keel, kuid muidu võisid informandid ise keeli nimetada. Lappeenranna informantide jaoks olid küsimused formuleeritud veidi erinevalt, kuna tegemist on ükskeelse linnaga. Informantidelt küsiti, milliseid teisi keeli lisaks soome keelele kasutatakse ametlikel ja mitteametlikel siltidel. Valikuvariandid olid samad kui Narva teiste keelte kasutamise kohta. Järgnevad küsimused käsitlesid keelekasutajate enda eelistusi, ka need esitati ametlike ja mitteametlike siltide osas eraldi. Esiteks pidid informandid valima, milliseid keeli nad sooviksid siltidel kasutada – võis valida soome/eesti, inglise ja vene keele erinevate kombinatsioonide vahel. Seejärel võisid informandid otsustada selle üle, millises järjekorras peaksid keeled siltidel esinema. Järgnevalt küsiti informantidelt, kas eelpool mainitud keelte lisaks peaks kasutama muid keeli? Viimase küsimusega sooviti teada, millises keeles informant silte loeb? Lisaks oli informantidel võimalus vabalt kommenteerida keelekasutust kõnealuses linnas. Kõigi nelja küsitlusega võib tutvuda sisukorras antud linkide alt.

3 Keelemaastik autori kaardistuse alusel

Selles peatükis vastan esimesele ja teisele uurimisküsimusele. Annan ülevaate oma kaardistuse tulemustest, analüüsides erinevate keelte kasutust ja nende kooskõla keeleseadusega ning püüan välja selgitada ettevõtete nimede keelelist algupära.

Tulemused esitan tabelitena, kus olen rühmitanud sildid erinevate keelte ja nende kombinatsioonide alusel ning jaganud nimetused ja nimed vastavatesse kategooriatesse.

3.1 Ükskeelsed sildid

Gorteri ja Cenozi järgi (2017: 234) leidub tänapäeva keelemaastikus üha harvem ükskeelseid silte. Põhjuseks on inglise keele kasutamise sagenemine ja rahvusvaheliste kaubamärkide ning tunnuslausete levimine üha enam ka nendes riikides, kus inglise keel ei ole riigikeel.

Minu kogutud ainekogu põhjal võin aga öelda, et Lappeenranta siltidest 65% on ükskeelsed: 59% soomekeelsed ja 6% ingliskeelsed, rootsi keeles leidub kõigest üks mitteametlik silt (*Handelsbanken*) ning üksnes venekeelseid silte ei leidunud.

Tabel 2. Lappeenranta sildid autori keelemaastiku kaardistuse alusel.

Lappeenranta	soome	inglise	rootsi	soome inglise	soome vene	soome rootsi	soome inglise vene	soome inglise rootsi	soome inglise vene rootsi	soome + muud	muud	univer- saalid	silte kokku
Ametlikud	45	1		2		2		3					53
	84,9%	1,9%		3,8%		3,8%		5,7%					
Mitte- ametlikud	153	18	1	57	8	2	14	3	1	12	6	8	283
	54,1%	6,4%	0,4%	20,1%	2,8%	0,7%	4,9%	1,1%	0,4%	4,2%	2,1%	2,8%	
													336

Ükskeelsetest ametlikest siltidest ligi 85% on soomekeelsed ja ainult üks silt ingliskeelne. Mitteametlikest siltidest üle pooled on soomekeelsed ja rohkem kui 6% ingliskeelsed. Enamikel ingliskeelsetel siltidel (vaateakendel) reklaamitakse mingit toodet või teenust, kuid mõningatel juhtudel on nii ettevõtte nimi kui ka liiginimetus üksnes inglise keeles.

Näide 2. Ükskeelsed ingliskeelsed sildid Lappeenrannas.

Narva tänavapilt on keeleliselt vaheldusrikkam, kuna kõikidest siltidest ainult 38% on ükskeelsed, neist 28% eestikeelsed, 6% ingliskeelsed ja 5% venekeelsed.

Tabel 3. Narva sildid autori kaardistamise alusel.

Narva	eesti	vene	inglise	eesti vene	eesti inglise	eesti saksa	eesti vene inglise	eesti vene inglise saksa	rohkem kui neli	eesti + muud	muud	univer- saalid	silte kokku
Ametlikud	40	2	1	10	7		4						64
	62,5 %	3,1 %	1,6 %	15,6 %	10,9 %		6,3 %						
Mitte- ametlikud	40	13	15	86	22	1	36	1	1(8)	6	3	2	226
	17,7 %	5,8 %	6,6 %	38,1 %	9,7 %	0,4 %	15,9 %	0,4 %	0,4 %	2,7 %	1,3 %	0,9 %	
													290

Ametlikest siltidest üle 62% on eestikeelsed, venekeelseid silte on kaks, needki jäänud nõukogude ajast, ja ingliskeelseid üks. Kõik tänavate, bussipeatuste ja riigiametite nimed on eesti keeles, samuti koos keelu- ja liiklusmärkidega esinevad tekstid on eestikeelsed.

Näide 3. Ükskeelne venekeelne ja ingliskeelne ametlik silt Narvas.

Mitteametlikest siltidest üksnes eestikeelseid silte on ligi 18%, ükskeelseid venekeelseid 5,8% ja ingliskeelseid 6,6%. Eestikeelsete siltide puhul on peamiselt tegemist ettevõtete nimedega, ainult venekeelsed sildid sisaldavad tavaliselt mingit lisainformatsiooni pakutava teenuse või kauba kohta, mis sageli on käsitsi kirjutatud.

Ingliskeelsed sildid on enamasti tootereklaamid, kuid leidub ka silte, kus ettevõtte nimi ja toote informatsioon on ainult ingliskeelsed.

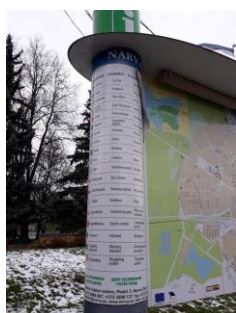

Näide 4. Ükskeelne ingliskeelne ja venekeelne mitteametlik silt Narvas.

3.2 Mitmekeelsed sildid

Lappeenranta siltidest 35% ja Narva siltidest 61% on kaks- või mitmekeelsed, seega on Narvas mitmekeelsete siltide arv poole suurem kui Lappeenrannas. Enamik mitmekeelsetest siltidest on kakskeelsed, keelekombinatsioonidest esineb Lappeenrannas kõige rohkem soome-inglise (18%) ja Narvas ootuspäraselt eesti-vene (33%) varianti.

Ametlike siltide puhul torkab silma, et Narvas on enamik teeviitasid, mis juhivad vaatamisväärsuste juurde kakskeelsed (eesti ja inglise), Lappeenrannas aga ainult soomekeelsed. Piiripunkti läheduses oleval Narva linnakaardil ja infotulbal kasutatakse eesti ja inglise keele lisaks ka vene keelt.

Näide 5. Infotulp Narvas ning teeviidad Lappeenrannas ja Narvas.

Minu kogutud ainestikus on Narva kakskeelsete (eesti-vene) siltide seas ka kaks mälestustahvlit Nõukogude Liidu kangelastele, kes langesid Narva lahinguis. Mõlema, Igor Grafovi ja Arseni Bastrakovi auks on nimetatud Narvas ka tänav. Kuigi mälestustahvritel loeb "langes Narva eest", oli siiski tegemist Punaarmee sõjaväelastega, kes võitlesid Narva all eesmärgiga okupeerida Eesti.

Kuigi Eesti keeleseaduse vastu pole eksitud, kuna tahvritel on eestikeelne tekst enne venekeelset, võib siinkohal toetuda kohanimeseaduse § 13 lõike 6 punktile 3 "kohanime sobimatus Eesti aja- ja kultuurilooga".

Näide 6. Nõukogude Liidu kangelaste mälestustahvlid Narvas.

Tegemist pole sugugi ainukeste "punakangelaste" auks antud tänavanimedega Narvas. Aastatel 1994-1995 nimetati ümber mõned nõukogudeaegsed tänavanimed, kuid mitte kõik. Näiteks on alates 2002. aastast regulaarselt arutatud kahe Eestile sobimatu tänavanime probleemi üle. Narva linnavalitsus on korduvalt koostanud volikogule eelnõu Albert-August Tiimanni ja Ants Daumani nimeliste tänavate ümbernimetamiseks, kuid see pole senini teoks saanud. (ERR: 2017, 2018, 2019).

Valdav osa Narva kaubanduslikest siltidest on kakskeelsed (eesti ja vene). Keeled on paigutatud siltidel erinevalt: ettevõtte akendele üksteise alla või kõrvale, eri stendidele või ühe stendi eri pooltele.

Näide 7. Eesti ja vene keele paigutus Narva mitteametlikel siltidel.

Erinevate keelte kasutamist Narva siltidel on uurinud Heiko.F.Marten. Uuring viidi läbi aastal 2010 ja on osa laiemast uurimusest, kus analüüsiti Baltimaade keelemaastikke. Andmestik koguti Narva kesklinnast (artiklis ei ole täpsemalt piiritletud), kus pildistati kõiki silte. Ühe- ja mitmekeelsete siltide vahekorra välja selgitamiseks on analüüsitud kõiki silte, kuid erinevate keelte kasutamist siltidel on ametlikud sildid analüüsist välja jäetud ning vaatluse alla on võetud ainult turismiga seotud sildid. (Marten jt 2012). Kuna minugi kaardistuse materjal on kogutud peamiselt kesklinnast ja selle ümbrusest, annab kahe uuringu tulemuste võrdlus teavet keelemaastikust diakroonilises perspektiivis. Aastal 2010 oli Narva siltidest ükskeelsed 58% ja 2019 aasta märtsis 38%. Protsendi osamäär sisaldab mõlemas uuringus nii eesti, vene kui ka inglise ükskeelseid silte. Mitmekeelseid silte, st silte, kus on kasutatud kahte või enam keelt, oli 2010 aastal 42% ja 2019 aastal 61%. Seega ükskeelsete siltide osamäär keelemaastikus on vähenenud sama võrra kui mitmekeelsete määr suurenenud.

Täpsema teabe saamiseks peab võrdlema erinevate keelte kasutamise muutust siltidel. Et võrreldav aine oleks võimalikult samaväärne, olen ka oma kogutud materjali puhul võtnud vaatluse alla vaid mitteametlikud sildid. Tabelis 4 on esitatud keelte kasutamine nii ükskeelsetel kui ka mitmekeelsetel siltidel.

Tabelist nähtub, et eesti keele kasutamine siltidel on kasvanud 10% võrra, võõrkeelte osamäär on aga kahanenud. Eesti keele kasutuse 10 protsendiline tõus siltidel, võib tuleneda osaliselt reklaamist. Nimelt kasutatakse reklaamiplakateil enamasti eesti keelt või siis rahvusvaheliste kaubamärkide puhul eesti-inglise kombinatsiooni.

Tabel 4. Keeled Narva ükskeelsetel ja mitmekeelsetel mitteametlikel siltidel aastatel 2010 ja 2019.

Narva	eesti	vene	inglise	muud
2010	75,0%	63,5%	42,7%	8,3%
2019	85,4%	61,9%	34,5%	5,3%

Minu kogutud materjalis leidub vaid kaks eesti- ja venekeelset toidupoe reklaami. Muidugi võib 9 aasta sees olla tekkinud ka uusi ettevõtteid, kelle omanikud on otsustanud kasutada ainult eesti keelt, kuid selle kohta mul andmed puuduvad.

Vene keele kasutamine on vähenenud vaid alla paari protsendi. Sama tulemuseni jõudis Marleen Kedars, kes uuris Tallinna keelemaastiku muutumist perioodil 2013-2017. Kedarsi uuring näitab, et sõltumata Venemaa turistide hulgast Tallinnas on vene keele kasutamine siltidel kogu perioodi jooksul enam-vähem võrdne (Kedars 2017: 148).

Tabelis 4 torkab silma inglise keele kasutamise vähenemine siltidel 8% võrra. Siinkohal on oluline rõhutada, et tulemused on suunda andvad. Uuringute valimid ei ole täiesti võrreldavad, kuna materjali ei ole kogutud täpselt samast piirkonnast ega samadel põhimõtetel. Erinevates maades läbi viidud keelemaastiku uuringud näitavad, et inglise keele kasutamine avalikus ruumis pigem kasvab kui kahaneb. Keskendudes ainult turismisektorile on võimalik, et inglise keele kasutamise protsent 2019. aasta siltidel oleks suurem kui tabelis 4.

Lappeenrannas kogutud ainekust esineb vene keelt 23 mitmekeelsel sildil. Kuuel sildil on kasutatud vene keelt võrdselt teiste keeltega, paljudel juhtudel on söögikohtade menüüd stendidel või vaateakendel nii soome kui vene keeles, samuti kasutatakse kaubanduskeskuste parklate siltidel inglise keele lisaks sageli ka vene keelt. Paaril korral on ettevõtte stendile lisatud ainult tekst "говорим по русски" (räägime vene keelt).

Vene keele kasutust Lappeenranna ettevõtetes, muu hulgas tekstides, on uurinud Laura Mykkänen. Käies 26 ettevõttes ja intervjuuerides ettevõtete omanikke, püüdis ta välja selgitada: kui suur on venekeelsete klientide hulk aastas, kas ettevõttes soovitakse ja on võimalust teenindada vene keeles ning kas teenuseid ja tooteid kirjeldavaid tekste on tõlgitud vene keelde. Mykkäneni uuringu tulemusel selgus, et restoranide menüüd näivad olevat peaaegu alati soome, inglise ja vene keeles. Mõnes kaupluses on ka

venekeelseid reklaame või muud teavet. Mõningates ettevõtetes, kus pole oma venekeelset materjali, jagatakse venekeelseid reisibrošüüre, näiteks Lappeenranna linnakaarti, mis sisaldab venekeelset teavet linna kohta. Sõltuvalt ettevõtte tegevusalast ja suuruselt ning personali keeleoskusest on tekstid lastud tõlkida kas ametlikus tõlkebüroos või reklaamiagentuuris või on need omaniku enda või ettevõtte töötajate poolt tõlgitud. (Mykkänen 2019).

Omaette rühmana olen liigitanud universaalsed sildid, st sildid millel esineb, kas siis ainult nimi, nt *Pöyry*, *Cooper&Hunter* või rahvusvahelistest sõnadest koosnev silt, nt *Pizza&Kebab*, *Café Galleria*. Selliseid silte leidub Lappeenranna keelemaastikus 8 ja Narvas kaks (universaalidest lähemalt peatükis 3.5).

Näide 8. Universaalne silt Lappeenrannas.

3.3 Ükskeelsed nimed

Lappeenranna mitteametlikel siltidel esineb nimi 256 korral, ülejäänud 27 sildil on kas mingi teadaanne või üksnes ettevõtte poolt pakutava teenuse kirjeldus. Analüüsides kaubanduslike nimede keelelist algupära selgub, et nii nagu enamik silte Lappeenrannas on ka suurim osa nimedest ükskeelsed. Ülekaalus on soomekeelsed nimed, moodustades ligi kolmneljandikku ükskeelsetest ja üle poole kõikidest nimedest. Ingliskeelsed nimed moodustavad viiendiku ükskeelsetest ja 13,7% kõikidest nimedest. Muid keeli esineb nimedes vähe.

Nime keelelisel valikul paistab olevat seos ettevõtte tegevusalaga. Lappeenranna ükskeelsetes nimedes (vt liide 1) pea kõikide ilusalongide ja juuksurite nimed (13) on soome keeles, kahel ettevõttel ka inglise keeles, nt *Parturi-kampaamo Saksimo*, *Kauneushoitola Illusia*, *Kampaamo Helena*, *Parturi Al-Yassiri*, *LadyLine*.

Ka tervishoiuga tegelevate firmade nimed on peamiselt soomekeelsed, neid on ükskeelsete nimede hulgas samuti 13, nt *Psykoterapiakeskus Vastaamo*, *PlusTerveys*, *Osteopaatti Rennoksia*, *Terveyspalvelu Puolakka*, *Saimaan Hammas*, *Jalkaklinikka Terve Jalka*. Eelpool mainitud nimede osad *saksimo*, *vastaamo*, *rennoksia* ei kuulu sellisena

soome keele sõnavarasse, vaid on tuletatud kasutades analoogiat *saksimo*, *vastaamo* < *leipomo*, *valvomo*, *katsomo* ja *rennoksia* < *us-lõpuliste* nimisõnade mitmuse partitiiv *-ksia*, nt *vastauksia*, *kokouksia* jne. Lisaks esinevad need koos liiginimetusega, ja keelekasutajal on üsna lihtne mõista, et *saksimo* tuleb sõnast sakset 'käärid', *vastaamo* 'vastata' ja *rennoksia* sõnast rentoutua 'lõdvestuda, lõõgastuda'.

Tabel 5. Keeled Lappeenranna ükskeelsetes nimedes.

Keel	Nimede arv	% ükskeelsetest nimedest	% kõikidest nimedest (n=256)
soome	132	74,2	51,6
inglise	35	19,7	13,7
hispaania	4	2,2	1,6
itaalia	2	1,1	0,8
rootsi	1	0,6	0,4
ladina	1	0,6	0,4
vene	1	0,6	0,4
türgi	1	0,6	0,4
saksa	1	0,6	0,4
Kokku	178	100	69,5

Ingliskeelsetest 35 nimest 12 on restoranide või baaride nimed (nt *Gigling Marlin*, *The Old Corner Bank*) ja 6 moe või riietusega tegelevate firmade nimed (nt *Milano Fashion Centre*, *Nilla Jeans City*). Leidub veel paar tätoveerimissalongi (*Down Under Tattoo*, *General Store & Tattoostudio*), paar ilusalongi, paar kauplust ning teisi erinevaid tooteid ja teenuseid pakkuvat ettevõtet.

Muud kui soome- või ingliskeelsed nimed on enamjaolt restoranide või söögikohtade nimed: *Amarillo*, *Gringos Locos*, *Pancho Villa* (his), *Ristorante con Amore* (it), *Süper Pizza&Kebab* (türgi). Juhul kui *süper* asemel oleks olnud *super*, oleksin liigitanud nime universaaliks, kuna nii *pizza* kui ka *kebab* on universaalid. Antud juhul on omanik soovinud ettevõttele nime andes viidata keeleliselt oma etnilisele taustale. Ladinakeelset nime kandev ettevõtte *Remeo* 'tagasi pöördumine' tegeleb prügiveo, materjalide ringlussevõtu ja taaskasutamisega ning soovib oma tegevuspoliitikat ka nimes esile tuua. Veel leidub ükskeelsete nimede seas üks saksakeelne nimi *Tagheuer* ja üks venekeelne kaubanduskeskuse nimi *Zsar*.

Narva kaubanduslikel siltidel esineb nimi 148 korral, seega ainult pooltel siltidel. Põhjuseks on see, et Narva keelemaastikus oli kaardistamise hetkel palju reklaame ja teadaandeid, samas on Narvas ka palju tooteid ja teenuseid pakkuvaid kohti, millel nimi puudub ja on ainult liiginimetused, nt kauplus-ladu, lilled, meeste juuksur jne.

Kõikidest nimedest on ükskeelseid nimesid 33,1% (vt liide 3), ning üle pooled ükskeelsetest on eestikeelsed. Enamik kinnisvaraga ja rahandusega tegelevate ettevõtete nimedest on eestikeelsed, nt *Hüpoteklaen*, *Lõuna Kindlustusmaakler*, *Bartš büroo* (Bartš on omaniku nimi), *Äripank*. Eestikeelsed on ka suurim osa klubide ja seltside nimedest, nt *Selts Narvamaa*, *Narva Kolleksionääride Klubi*.

Tabel 6. Keeled Narva ükskeelsetes nimedes.

Keel	Nimede arv	% ükskeelsetest nimedest	% kõikidest nimedest (n=148)
eesti	49	56,3	33,1
inglise	30	34,5	20,3
vene	4	4,6	2,7
prantsuse	2	2,3	1,4
saksa	1	1,1	0,7
itaalia	1	1,1	0,7
Kokku	87	100	58,8

Erinevalt Lappeenrannast pole Narva tervishoiuga tegelevad ettevõtte omanikud tihti peale oma firmale iseloomustavat nime andnud, vaid on lisanud ettevõtte liiginimetusele oma isikunimed, nt *perearstid Svetlana Sinkina ja Sergei Sinkin*. Minu kaardistatud piirkonnast leidis vaid üks muu kui isikunimest moodustatud nimi, *Hambakliinik Hamba*. Ka enamike kaupluste (v.a riietuse ja moega tegelevad) nimed on eestikeelsed, nt *Kodu Kauniks*, *Kauplus Kookos*, *Vinge Ehitus*.

Kui võrrelda ingliskeelsete ettevõtete nimede määra kahes piirilinnas, on näha, et Narvas (34,5%) on neid tunduvalt rohkem kui Lappeenrannas (19,7%). Suurim osa moe ja riietusega tegelevatest kauplustest kannab ingliskeelset nime, nt *Fashion Outlet*, *Fleaboutique*, *Trendy Bags&Accessories*, *Gals* 'noored naised'. Samuti on paljude toitlustusettevõtete nimed ingliskeelsed, nt *Restaurant&Bar Silver Mint*, *Old Trafford*, *Sushifast*.

Ainult venekeelseid nimesid on neli: kaks on kirjutatud kirillitsas *Престиж мебель* ‘prestiižne mööbel’ ja *Удачные покупки* ‘õnnestunud ostud’ ja kaks on translitereeritud eesti keelde *Zarekoj* ‘üle jõe’ ja *Kruta* ‘lahe’. Reklaamiagentuuri *Kruta* omanik on soovinud nimega viidata oma emakeelele, järgides samas kehtivat keeleseadust, kuna ettevõtte tegevusala on eesti keeles, suurema fondiga ja esikohal.

Näide 9. Osaihing Kruta Narvas.

Peale eesti-, inglisi- ja venekeelsete ükskeelsete nimede leidub Narva kaardistatud piirkonnas veel kaks prantsuskeelset (õmblustöökoda *Atelier*, *Casino Grand Prix*), üks itaaliakeelne (joogakeskus *Vitalità*) ja üks saksakeelne nimi (tõlkebüroo *Guten Morgen*). Eelnevalt mainitud nimedes puudus siltidel eestikeelne liiginimetus, seepärast olen need rühmitanud ükskeelsete nimede alla.

3.4 Segakeelsed nimed

Segakeelsed nimed olen jaotanud kolme rühma: erikeelsetest sõnadest koosnevad nimed, erikeelsetest elementidest koosnevad nimed ja nimed, millest osa on läbinähtav ja osa mitte. Täpsemalt olen jaotuse lahti seletanud peatükis 2.3.

Lappeenrannas on 10 erikeelsetest sõnadest koosnevat nime (vt liide 2), neist seitsmes esineb ootuspäraselt soome ja inglise keele kombinatsioon, nt *Autovuokraamo Rent Me*, *Matkatoimisto TravelHit*, *Seven Grilli*. Kolmes ülejäänud nimes on soome keele lisaks kasutatud ladina (*Terapiakeskus Mentoris*), hispaania (*Karaokeravintola Las Palmas*) ja vene keelt (*Divari Begemot*).

Näide 10. Segakeelsed ettevõtete nimed Lappeenrannas.

Antikvariaadi *Divari Begemot* (vt näide 10) omanik on osavalt põiminud ettevõtte nimesse soome kõnekeelse sõna *divari* ja vene kirjandustegelase nime *Begemot* (ee *Peemot*). *Divari* ehk *diverssikauppa* ‘ostu-müügiäri’ on laensõna rootsi keelest *diversehandel* ‘segakaubapood’. *Begemot* tuleb heebreakeelsest sõnast *Bəhēmōth*, ja seda on esmalt mainitud piiblis Jobi raamatus, algse tähendusega ‘suur loom’ (vn беремот ‘jõehobu’). Raamatusõber, kes mõistab sõna *divari* tähendust, oskab aga hõlpsalt seostada nime Bulgakovi „Meister ja Margarita“ hiiglasliku musta kassi Peemotiga (кот Беремот). Tegemist on metonüümse tähendussuhtega, kus nimi viitab abstraktselt ettevõtte tegevusalale. Ettevõttele sellise sümboolse nime andmisel on ka varjupool – soome ja vene keelt mitteoskavale ja Bulgakovi raamatut mittelugenule võib nimi täiesti hämaraks jääda. Seda enam, et ettevõtte aknad on tumendatud klaasiga, ja pakutav kaup pole väljapoole näha. Sildil on nimi *Begemot* kirjutatud ladina tähtedega ja soomekeelses tõlkes pole nime ortograafiat muudetud, samas oleks nimi ka translitereeritult samasuguse vormiga, ning seos vene kultuuriga on antud juhul nii ilmne, et olen tõlgendanud nime venekeelseks, ning kogu nime *Divari Begemot* kakskeelseks.

Narvas on segakeelseid nimesid kokku 39, neist kakskeelseid 17. Nii nagu Lappeenrannas on ka Narvas kakskeelsetes nimedes kasutatud kõige enam eesti-inglise kombinatsiooni, nt *Gold Takso*, *Reisibüroo Meridian Travel*, *Kosmetoloogiakeskus Renew*. Ühes nimes on eesti keele lisaks kasutatud saksa *reisibüroo Vertrag* ja kolmes nimes vene keelt, *Autokool Stalika*, *Lastejalatsid Kotofey* ja *Beebikeskus Čeburashka*.

Näide 11. Kakskeelsed nimed Narvas.

Beebikeskus Čeburashka omanik on nimetanud oma ettevõtte populaarse nõukogudeaegse muinasjututegelase järgi. Nime ortograafias on kasutatud hübriidvormi, esimene täht on kirjutatud kirillitsas ja ülejäänud osa ladina tähtedega. *Tšeburaška* (Чебурашка) on mainitud juba Vladimir Dali vene keele seletavas sõnaraamatus *Толковой словарь живого великорусского языка*, mis ilmus aastatel 1863–1866. Nimi tuleb venekeelsest sõnast *чебурахать*, *чебурахнуться* ‘viskama, kummuli ajama,

prantsatama'. Burlakid¹ nimetasid *Tšeburaškaks* laste mänguasja, mida võis kuidas tahes keerata, pöörata ja kummuli ajada, kuid see tõusis alati algasendisse tagasi. Kuna antud nime semantiline sisu on tähtis, on selle tähendus ka tõlkimisel lähtekeelest sihtkeelde ülekantud – eestikeelne nimi *Potsataja* tuleb onomatopoeetilisest verbist *potsatama* ja soomekeelne *Muksis* verbist *muksahtaa* 'potsatades kukkuma'. Kuigi sildil on nimi hübriidvormis, on nimi tugevalt seotud vene kultuuri ja ajaloo, sellepärast olen liigitanud kogu nime *Beebikeskus Čeburashka* kakskeelseks.

Kahe keele ühendamine nimes viitab piirkonnas valitsevale keelekeskkonnale, samas see on pilkupüüdev ja äratav möödamineja tähelepanu. Anastassia Zabrodskaia on täheldanud hübriidortograafiat ka Tallinna tänavapildis, nt teatrietenduse reklaamil *Sortsuo* (Fjodor Dostojevski romaani põhjal), kus kaks viimast tähte on kirjutatud kirillitsas. Peale selle, et reklaamija on püüdnud äratada vaataja tähelepanu, võib hübriidvorm Zabrodskaia sõnul viidata ka sellele, et kirjanik on venelane ja lavastaja eestlane (Hendrik Toompere). Nime taustal võib olla ka mõte, et etendus on mõeldud nii eesti kui ka vene vaatajatele. (Zabrodskaia 2007).

Nimesid, mis sisaldavad erikeelseid elemente on Lappeenranna ainekust viis: neli soome ja inglise keele kombinatsiooni *Finnsementti*, *Finn-Valve*, *Karjalove* (Karja tuleb kohanimest Karjala), *Karelia-asfaltti* ning üks soome-rootsikeelne *Kalevatron*. Narvas on selliseid nimesid kaks *Koduinvest* ja *Artdepoo*, viimase nime esimene osa on ingliskeelne ja teine eestikeelne (inglise keeles oleks kirjaviis *depot*).

Näide 12. Erikeelsed sõnad nimeses ühendatud tehissõnade või lühenditega.

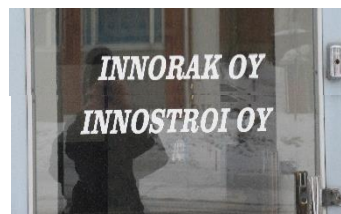
Kolmandasse segakeelsete rühma kuuluvates nimeses ühenduvad erikeelsed sõnad tehissõnadega või lühenditega, mis ei ole esmapilgul, ilma nime tausta uurimata, läbinähtavad. Lappeenranna ainekust leidub selliseid nimesid 14, nt *Aspa-koti* (aspa =

¹ Burlakk – jõel asuvat laeva või lotja kaldalt köiega vedav tööline Venemaal 16.–19. sajandil

asuntopalvelu 'korteriteenus'), *Tamglass* (Tam = Tampere, ettevõtte asukoha järgi + ingliskeelne sõna glass 'klaas'). Narva nimede seast leidub 20 sellist nime, nt *Modus*, *VerNas Okna*, *MiLen Kaubad*.

3.5 Universaalsed nimed

Universaalsed nimed olen jaotanud samuti kolme rühma: rahvusvahelised nimed, tehisnimed ja nimed, mis koosnevad ainult isiku- või kohanimedest. Rahvusvahelised nimed, on nimed, mis on mitmes erinevas keeles sama nii kirja- kui ka tähenduse poolest (Sjöblom 2006: 132). Selliseid nimesid leidub Lappeenranna keelemaastikus 13, nt *Flora*, *Intersport*, *P-Armada*, *Pub Mareila*.

Näide 13. Universaalsed nimed Lappeenrannas.

Tehisnimesid on 14, nt *Innorak*, *Innostroi*. Mõlemad ettevõtted tegelevad ehitusmaterjalide müügi, ostu ja valmistamisega ning firmade omanikud on vastavalt tegevusalale ka nime andnud. Nime esimene osa *inno* tuleb arvatavasti sõnast innovatiivne ja teine *rak* < rakentaa, rakentaja ning *stroi* < строить, строитель. Nimed oleks põhimõtteliselt võinud liigitada ka segakeelsete nimede rühma. Arvan, et suuremale osale keelekasutajatest jäävad nime mõlemad osad siiski hämaraks, kuna ettevõtte aknal pole nimedele lisatud liiginimetust ega ka tegevusala valgustavat teksti. Nimesid, mis koosnevad ainult isikunimest on Lappeenranna aimestikus 21, nt *Pöyry*, *Mytty*, *Antell*.

Narvast kogutud materjali seas on universaalseid nimesid 22, neist viis rahvusvahelist, 13 tehisnime ja 4 ainult isikunimest koosnevat nime, nt *Laguna* (rahvusvaheline, kuna tähendab laguuni nii itaalia kui ka hispaania keeles), *Renta Tex*, *Olegtonk* (omanik Oleg Tonkonogov). Isiku- ja kohanimed lisaks leidub Narva ja Lappeenranna aimestikus veel veisetõu nimi Angus ja ehitise nimi Dharahara (torn Nepalis Katmandus). Kokkuvõtte mõlema linna siltidel kasutatud nimedest on ära toodud neljandas peatükis.

3.6 Keeleseaduse järgimine Lappeenranna ja Narva siltidel

Soome kehtiv keeleseadus jõustus 2004. aasta 1. jaanuaril. Paragrahvi 5 kohaselt on keelilise jaotuse põhiüksus vald, mis on kas üks- või kakskeelne. Vald tuleb muuta kakskeelseks, kui selles on nii soome kui ka rootsi keelt kõnelevaid elanikke ning vähemuse osamäär vähemalt 8% või 3000 elanikku. Kakskeelne vald tuleb muuta ükskeelseks, kui vähemus on vähem kui 3000 elanikku ja selle osakaal on langenud alla 6%.

Paragrahvi 32 kohaselt kakskeelsetes valdades avalikkuse teavitamisel riigi- ja kohaliku omavalitsuse poolt tuleb kasutada soome ja rootsi keelt. Asjaomane ministerium peab tagama, et üksikisiku elu, tervise ja turvalisuse, samuti omandi ja keskkonnaga seotud teave antakse kogu riigis mõlemas riigikeeles. Kakskeelsete ametiasutuste teadaannetes ning muus avalikus teabes peab kasutama soome ja rootsi keelt.

Paragrahv 33 näeb ette, et kakskeelse valla poolt paigaldatud sildid, liiklusemärgid ja muud avalikkusele suunatud tekstid peavad olema soome ja rootsi keeles, välja arvatud juhul, kui rahvusvahelise tava kohaselt ei kasutata **ainult võõrkeelt**. Liiklusemärkide ning muude liikluskorraldusvahendite keeled on detailsemalt reguleeritud liiklust käsitlevates õigusaktides.

Ametiasutuste poolt paigaldatud siltidel kasutatud kohanimesid võidakse reguleerida valitsuse määrusega. Enne määruse vastuvõtmist tuleb hankida hinnang *Kotimaisten kielten keskuselt*. (Finlex, Kielilaki 6.6.2003/423).

Nagu paragrahvist 33 selgub, on isegi Soome ametiasutustes lubatud kasutada ainult võõrkeelt. Eraettevõtjate võõrkeelte kasutusele nimedes ja siltidel ei ole asetatud piiranguid ei keeleseaduses ega ka äriseadustikus (toiminimilaki). Seega on kõik Lappeenranna sildid keeleseadusega kooskõlas. Tähelepanu väärib see, et kuigi seadusega on võõrkeelte kasutamine lubatud, on siiski 85% ametlikest ja üle pooled mitteametlikest siltidest ainult soomekeelsed.

Eesti keeleseadus reguleerib võõrkeelte kasutamist märksa selgemalt. 2011 aasta 1. juulil jõustunud keeleseadus sätestab paragrahvis 16 teabekeele kohta järgnevat:
 „(1) Avalikku kohta paigaldatud viidad, sildid, ettevõtte liiginimetus ja välireklaam, sealhulgas poliitilise agitatsiooni eesmärgil paigaldatud välireklaam, ning juriidilise isiku teadaanded peavad olema eestikeelsed.

(2) Avalikku kohta paigaldatud viitadele, siltidele, ettevõtte liiginimetusele ja välireklaamile võib lisada teksti tõlke võõrkeelde, kusjuures eestikeelne tekst peab olema esikohal ega tohi olla halvemini vaadeldav kui võõrkeelne tekst.

(3) Kaubamärgi kasutamisel isiku tegevuskoha tähisena või välireklaamis tuleb kaubamärgi võõrkeelne osa, mis sisaldab olulist teavet tegevuskoha, pakutava kauba või teenuse kohta, esitada ka eestikeelsena, kahjustamata seejuures kaubamärgi eristusvõimet ja kohaldamata käesoleva paragrahvi lõiget 2. Nimetatud teabe võib esitada ka tegevuskoha sissepääsu juures.

(4) Kui Eestis registreeritud asutusel, äriühingul, mittetulundusühingul, sihtasutusel või füüsilisest isikust ettevõtjal on avalikkusele suunatud võõrkeelne veebileht, peab see sisaldama vähemalt kokkuvõtvat eestikeelset teavet tema tegevusvaldkonna või pakutavate kaupade või teenuste kohta.

(5) Avalikel üritustel peab korraldaja tagama olulise võõrkeelse teabe tõlke eesti keelde.“ (RT 2019, Keeleseadus 01.07.2011).

Minu kogutud ainekogus on Narva ametlikest siltidest 95% keeleseadusega kooskõlas, kolm silti (kaks venekeelset ja üks ingliskeelne) ei järgi keeleseadust. Mitteametlike siltide puhul järgitakse keeleseadust 78% siltidel. Keeleseadusega vastuolus olevatel siltidel kasutatakse 16 sildil ainult vene keelt, 14 sildil on ettevõtte tegevusala või tegevusega liituvad teadaanded venekeelsed või kõike olulist teavet ei ole eesti keelde tõlgitud, 13 sildil on ettevõtte liiginimetus ingliskeelne ja seitsmel sildil ei ole eestikeelne tekst esikohal või see on vähem nähtav kui võõrkeelne. Üks silt ei ole kooskõlas Eesti äriseadustikuga. Äriseadustiku paragrahv 12 ütleb: „Ärinimi peab olema kirjutatud eesti-ladina tähestikus.“ Kuna sildil *Beebikeskus Чeburashka* on kasutatud hübriidortograafiat, on see seadusega vastuolus.

4 Lappeenranta ja Narva võrdlus keelemaastiku alusel

Kui võrrelda Lappeenranta ja Narva keelemaastikke peab arvestama linnade rahvastiku etnilise koosseisuga. Kuigi mõlemal linnal on piir Venemaaga, on vene keele staatus linnades täiesti erinev. Lappeenranta on ametlikult kakskeelse (soome-rootsi) riigi ükskeelne linn ja Narva ükskeelse riigi kakskeelne (eesti-vene) linn. Seega ei saa vene keele kasutamist siltidel analüüsida samadel alustel kui inglise keele.

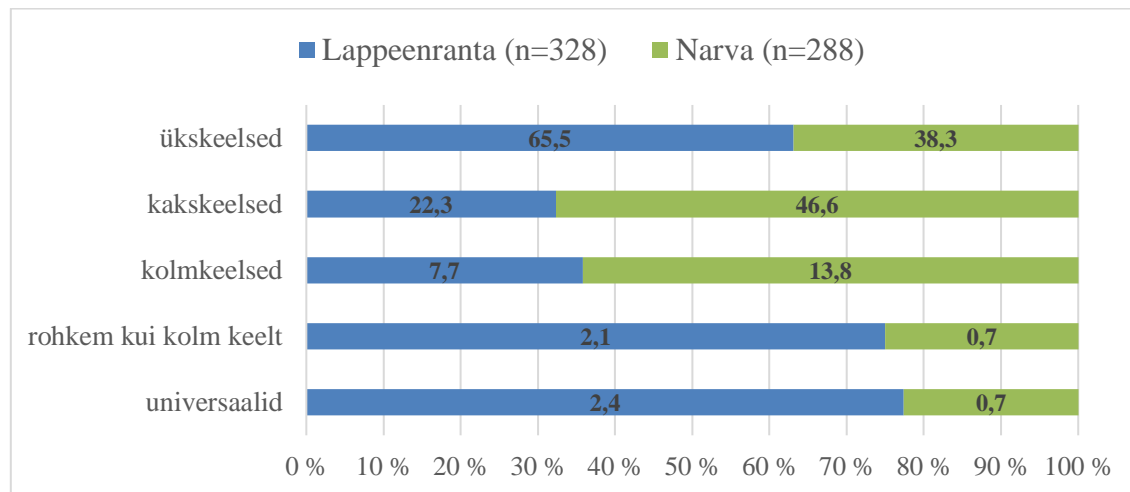

Diagramm 1. Lappeenranta ja Narva ettevõtete nimede keelelise algupära võrdlus protsentides.

Diagrammist nähtub, et Lappeenranta ja Narva ükskeelsete ning mitmekeelsete siltide vahel valitseb pea vastupidine suhe: Lappeenrannas on ükskeelseid silte ligi poole rohkem ja kaks- ja mitmekeelseid poole vähem kui Narvas. Seega võib öelda, et Lappeenranta keelemaastik on keelelisest märgatavalt homogeensem kui Narva.

Analüüsides erinevate keelte esinemise sagedust kõikidel siltidel, on võimalik saada informatsiooni nii linnades esinevate keelte vahelistest suhetest kui ka rahvastiku etnilisest taustast. Allolevas tabelis on siltide arv väiksem, sest olen välja jätanud universaalsed sildid, mis on keele seisukohalt neutraalsed. Tabelist selgub, et Narva keeleline heterogeensus on eelkõige tingitud vene keele osamäärast, mida kasutatakse rohkem kui pooltel siltidel.

Tabel 7. Keelte kasutamine ametlikel ja mitteametlikel siltidel Lappeenrannas ja Narvas.

Linn	siltide arv	soome/eesti	inglise	vene	muud
Lappeenranta	328	302 92,1%	99 30,2%	23 7,0%	6 1,8%
Narva	288	254 88,2%	87 30,2%	153 53,1%	3 1,0%

Tabelist on näha, et mõlema linna keelemaastikus on riigikeelel tugev staatus, eesti või soome keel esineb pea kõikidel siltidel. Inglise keelt võib kohata mõlemas linnas ligi kolmandikul siltidest, enamjaolt kaubanduslikel siltidel.

Olgu siinkohal veel kord mainitud, et minu kaardistatud materjal koosneb siltidest, mida võib näha tänavapildis, väljastpoolt ettevõtet. Nii inglise kui ka vene keele osamäär siltidel oleks arvatavasti suurem kui uurimusse oleks kaasatud ka ettevõtete siseruumides esinev kirjutatud tekst.

Kui vaadelda eri keelte kasutamist kaubanduslike siltide **ükskeelsetes nimedes**, avaneb aga teistsugune pilt. Tabelist 8 nähtub, et mõlemas linnas väheneb riigikeele osamäär: Lappeenrannas ligi 18% ja Narvas 32%.

Tabel 8. Keelte kasutamine mitteametlike siltide ükskeelsetes nimedes.

Linn	nimede arv	soome/eesti	inglise	vene	muud
Lappeenranta	178	132 74,2%	35 19,7%	1 0,6%	10 5,6%
Narva	87	49 56,3%	30 34,5%	4 4,6%	4 4,6%

Narvas kasutatakse inglise keelt nimedes märksa tihedamini kui Lappeenrannas. Võrreldes inglise keele esinemist nimedes selle kasutamisega kõikidel siltidel, võib märgata, et Narvas on selle osamäär peaaegu sama suur. Vene keelt ja muid keeli kasutatakse mõlema linna nimedes harva.

Segakeelseid ja universaalseid nimesid on Lappeenrannas 31% ja Narvas 42% kõikidest nimedest. Lappeenrannas on rohkem universaalseid, eriti ainult omanike nimedest koosnevaid nimesid, Narvas aga esineb segakeelseid nimesid sagedamini.

Tabel 9. Segakeelsed ja universaalsed nimed Lappeenrannas ja Narvas.

Linn	Segakeelsed nimed			Universaalsed nimed		
	erikeelsetest sõnadest	erikeelsetest elementidest	tunnistatav tunnistamatu osa sõnast	rahvusvahelised	tehissõnad	ainult nimedest
Lappeenranta n=256	5%	2%	5%	5%	5%	8%
Narva n=146	12%	1%	14%	3%	9%	3%

Segakeelsetes nimedes kasutatakse kõige enam Lappeenrannas soome-inglise (20 nime) ja Narvas eesti-inglise (19 nime) kombinatsiooni.

Küsitluse lõpus küsiti informantidelt, millises keeles nad silte loevad. Lappeenrannas 68% soome emakeelega vastanutest loeb soome keeles, 15% mõlemas/kõigis keeltes ja 17% vastas, et see vaheldub või ei oma tähtsust. Seitsmest venekeelsest informandist loeb kolm mõlemas/kõigis keeltes, kaks vene, üks soome ja üks vene keeles. Narvas loeb aga 57% venekeelsetest vastajatest mõlemas/kõigis keeltes, 36% vene ja 7% eesti keeles. Eesti emakeelega informandist kolm loeb kõigis keeltes ja üks vastaja eesti keeles. Ühe eestikeelse informandi meelest kakskeelseid silte/teateid peab lugema nii eesti kui ka vene keeles, sest eesti keel võib olla vigane ja eksitav või hoopis arusaamatu.

5 Keelekasutajate hoiakud ja nägemus keelemaastikust

Järgnevalt annan ülevaate Lappeenranna ja Narva elanike vastustest küsitlusele. Esitan informantide eelistused ja arusaamad keelemaastikust ning võrdlen minu tähelepanekuid elanike omaga ning selgitan, milliseid erinevusi ja sarnasusi esineb.

5.1 Lappeenranta

Lappeenrannast tuli kokku 60 vastust, millest 53 soomekeelsele küsitlusele ja 7 venekeelsele. Kõik soomekeelsele küsitlusele vastanud on märkinud oma emakeeleks soome keele ja venekeelsele vene keele. Diagrammides pole ma vastuseid emakeele põhjal eraldanud. Mõningatel juhtudel, kui pean seda oluliseks, olen vastajate emakeelt tekstis maininud. Aktiivsemad vastajad olid alla 25 aastased ja vanusegrupis 36-45, moodustades kokku pooled kõikidest vastajatest. Hariduselt 51% on lõpetanud kõrg- või ülikooli, 44% kesk- või kutsekooli, 5% algharidus. Vastajatest 93% oskab inglise keelt, 49% rootsi keelt, 33% vene keelt ja 12% saksa keelt. Veel mainiti eesti, hispaania, rumeenia, jaapani ja bengali keelt. Soome keelt emakeelena rääkivatest informantidest oskab vene keelt ligi neljandik ja vene keelt emakeelena rääkivatest soome keelt 71%.

Küsitluse esimese ja teise küsimusega olen püüdnud välja selgitada informantide arvamust keelte kasutamisest ametlikel ja mitteametlikel siltidel. Vene keele suhtes on 35% vastanutest seda meelt, et seda esineb üsna või sama tihti kui soome keelt, 65% aga arvab, et üsna ja väga harva või ei esine üldse. Minu keelemaastiku kaardistuse põhjal ei esinenud vene keel aga ühelgi ametlikul sildil (vt tabel 2), sama meelt on ka 12% vastanutest. Mitteametlike siltide puhul on 87% informantidest arvamusel, et vene keelt

on näha tänavapildis üsna või sama sageli kui soome keelt. Keelelise kaardistuse põhjal aga võib öelda, et see esineb 23 sildil, mis tähendab, et kõikidest 336 sildist võib kohata vene keelt ainult 7 protsendil.

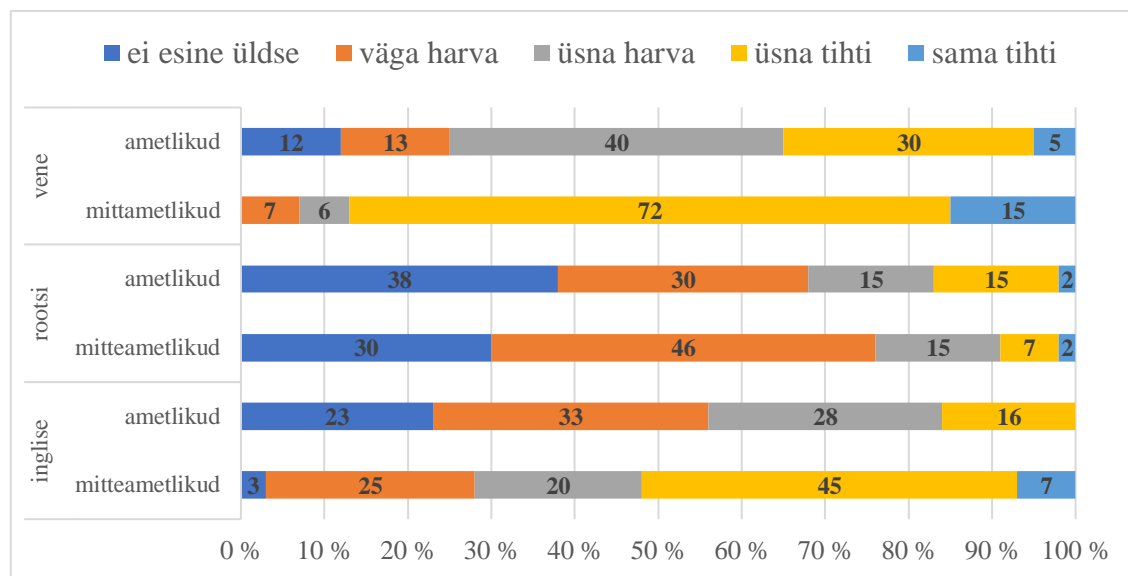

Diagramm 2. Erinevate keelte kasutamise sagedus (%) Lappeenranna ametlikel ja mitteametlikel sildidel informantide arvamusel.

Millest võib olla tingitud nii suur erinevus vene keele kasutamise suhtes informantide arvamusel ja minu kaardistustulemuste vahel? Üheks põhjuseks võib olla see, et manuaalsete venekeelsete teeviitade ja reklaamide arv Lappeenrannas langes järsult seejärel, kui linnas võeti 2018. aastal kasutusele elektroonilised infotahvlid. Infotahvleid on kuus ja need on paigutatud linnas kohtadesse, kus liigub kõige enam turiste. Tahvlitel on võimalik valida kolme keele vahel, millest üks on vene keel. (Jusola 2018). Hetkel, mil informandid vastasid veebiküsitlusele, oli infotahvlite paigaldamisest möödunud veidi üle poole aasta, ja paistab nii, et manuaalsed sildid elavad veelgi informantide mälu edasi. Teisalt võib vastajate arvamus venekeelsete siltide rohkusest mõjutada lihtne fakt, et kirillitsa on märkimisväärselt silmatorkavam kui ladina tähestik.

Näide 14. Venekeelne ja soomekeelne pitsakoha reklaam Lappeenrannas.

Informantide nägemus vene keele esinemise kohta keelemaastikus üllatas ka Väinö Syrjälät. Nimelt mitme keeletekasutaja meelest on vene keelt näha Karise ja Kauniaise linnades nii ametlikel kui ka mitteametlikel siltidel, kuigi uurija kaardistamise tulemusel ei leidunud kummagi linna keelemaastikust ainsatki silti, millel oleks kasutatud vene keelt. Syrjälä põhjendab seda sellega, et keelemaastik ise pole ainus, mis mõjutab keeletekasutajate arvamusi; näiteks võib vastuseid mõjutada üldine avalik arutelu Venemaa nähtavuse suurenemise üle Soomes. (Syrjälä 2018: 106-107).

Inglise keele kasutamise suhtes ametlikel siltidel on tulemus ühtlasem: 83% vastanutest on arvamusel, et inglise keelt esineb ametlikel siltidel harva või ei esine üldse. Minu fotode põhjal on näha inglise keele kasutamist 11 protsendil ametlikest siltidest, seega olen samal arvamusel enamike informantidega. Mitteametlikkude siltide puhul torkab silma vasturääkivus: pooled vastanutest on seda meelt, et see esineb üsna või sama tihti kui soome keel ja pooled seda meelt, et harva või üldse mitte. Minu vaatluste tulemusel esineb inglise keelt 93 kaubanduslikul sildil, ja ligi kolmandikul kõikidest siltidest. Seega võib öelda, et inglise keele esinemine Lappeenranna tänavapildis on üsna tihe. Rootsi keele esinemise suhtes nii ametlikel kui kaubanduslikel siltidel on enamik vastanutest sama meelt – seda on näha harva või üldse mitte. Ka minu kaardistuse tulemusel selgus, et rootsi keelt esineb ainult 11 sildil. Kuna Lappeenranta on ükskeelne soomekeelne linn, kus elanikkonnast on vaid 0,2% rootsikeelseid, ei ole vajadust teise riigikeele kasutamiseks siltidel.

Vastajatel oli võimalus avaldada oma arvamust ka selle kohta, milliseid muid keeli (peale eelnevalt mainitud nelja keele) Lappeenranna tänavapildis esineb ja kui sageli. Ametlike siltide puhul olid vastajad ühel meelel, et muid keeli ei esine üldse. Mitteametlike siltide kohta arvas kaks vastajat, et väga harva on näha saksa keelt ja ühe informandi arvates ka prantsuse keelt. Keegi vastajatest ei täheldanud, et tänavapildis võib ka murret kohata. Minu pildistatud ainetikus esineb murret kahel korral, ühel ametlikul ja ühel mitteametlikul sildil.

Näide 15. Murre Lappeenranna siltidel.

Ankeedi järgneva kuue küsimusega oli informantidel võimalus avaldada oma arvamust selle kohta, milliseid keeli ja millises järjekorras nad ise kasutaksid siltidel, kui see oleks nende otsustada. Vastuse variante oli antud 7 ja keeli kolm: soome, vene ja inglise. Lappeenranna küsitluses ma rootsi keelt valikuvариandina ei andnud, kuna tegemist on ükskeelse soomekeelse linnaga. Esitasin eraldi küsimuse: „Kas siltidel peaks eelpool mainitute lisaks esinema veel mõni muu keel?“

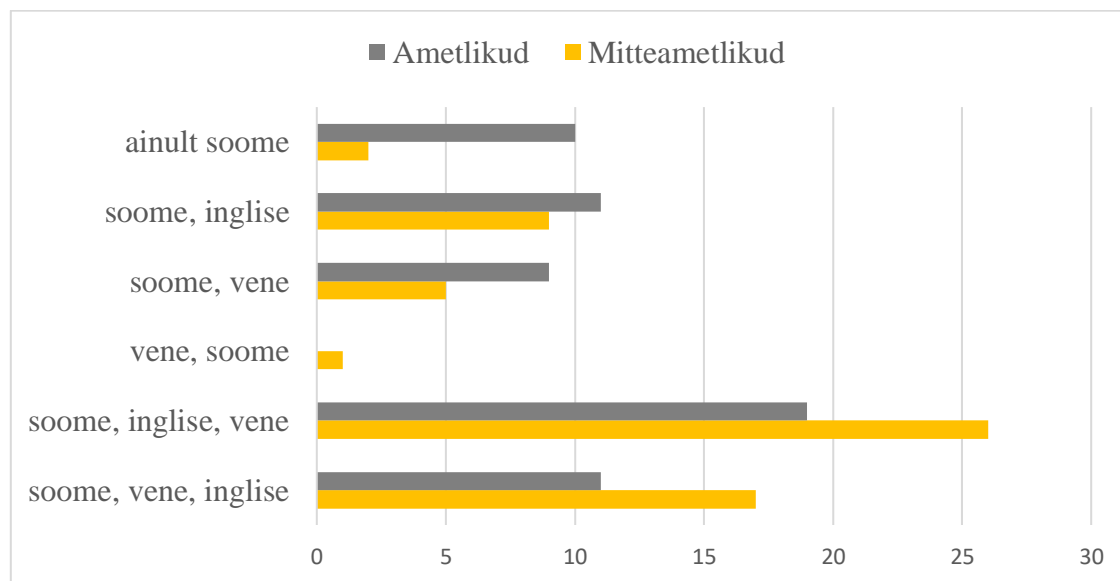

Diagramm 3. Milliseid keeli siltidel sooviksid näha Lappeenranna keelekasutajad.

Keegi vastanutest ei soovinud, et sildid oleksid ainult inglise või ainult vene keeles, mis on ka arusaadav. Kõige meelepärasem keelekombinatsioon nii ametlikel kui ka mitteametlikel siltidel on soome-inglise-vene. Vastajatel oli ka võimalus põhjendada oma valikut. Nii valikutest kui ka kommentaaridest selgub, et soome keelt soovitakse näha esimesel kohal (kommentaariid 1-3). Ainult üks vene keelt emakeelena kõnelev informant eelistab mitteametlikkudel siltidel näha vene keelt esimesena.

1. *Oma keeli ensin. Toiseks maailmakieli ja kolmanneksi venäjä. Venäjä on joskus ainoa vaihtoehto millä sanoman saa perille venäläisille turisteille.* (46-55, keskharidus)
'Kõigepealt oma keel. Teiseks, maailmakeel ja kolmandaks vene keel. Vene keel on mõnikord ainus viis sõnumi edastamiseks vene turistidele.'
2. *Suomessa suomea, englanti on globaali kieli ja venäläisiä on täällä paljon, joten nyökkäys sinnekin päin.* (46-55, keskharidus)
'Soomes soome keelt, inglise keel on ülemaailmne keel ja siin on palju venelasi, nii et noogutus ka sinnapoole.'
3. *Kaupalliset kyltit oltava kuten kauppias haluaa. Ei kannata venäjäksi mainostaa, jossei ole palveluakin venäjäksi.* (36-45, keskharidus)
'Kaubanduslikud sildid peavad olema sellised, nagu kaupmees soovib. Kui ei ole venekeelset teenindust, pole mõtet ka vene keeles reklaamida.'

Mõningal määral on üllatav, et kõigest kümne informandi arvates peaksid ametlikud sildid olema ainult soome keeles, kui tegelikkuses on 85% Lappeenranna ametlikest siltidest soomekeelsed. Kommentaarides 4 ja 5 võib märgata tugevat natsionalistlikku hoiakut oma emakeele suhtes.

4. *Arvostakaa suomalaiset Suomea. Euroopan maista suomalaiset arvostavat omaa maataan ja kieltään todella vähän.* (46-55, kõrgharidus)
'Soomlased hinnake Soomet. Euroopa riikidest hindavad soomlased oma riiki ja keelt väga vähe.'
5. *Asumme Suomessa. Ollaan ylpeitä siitä ja kielestämme.* (46-55, keskharidus)
'Elame Soomes. Olgem uhked oma maa ja keele üle.'

Ainult kaks vastanutest sooviksid näha siltidel rootsi keelt, ühe informandi meelest võiks restoranide menüüd ja kaupluste reklaamid ka saksa ja prantsuse keeles olla. Üks vastaja arvab, et seoses Hiina turistide hulga suurenemisega Saimaa järve ümbruses võiks mitteametlikel siltidel ka hiina keel esineda.

Üldiselt võib nii vastuste kui ka kommentaaride põhjal öelda, et Lappeenranna informandid on küllaltki sallivad inglise keele kasutamise suhtes linna tänavapildis, kuid märksa negatiivsemat hoiakut on märgata vene keele suhtes (näited 6 ja 7).

6. *Venäjää kuulee lappeenrannassa enemmän kun suomea, kyllästyttää jo koko venäjä suomalaiset on tosi typeriä ei ne venäläisetkään mieti sielä venäjällä pitäsköhä mejän laittaa suomalaisille heijän kielellä.* (36-45, algharidus)
'Vene keelt on Lappeenrannas rohkem kuulda kui soome keelt, tüdinanud juba sellest vene keelest. Soomlased on väga rumalad, ega need venelased ka seal Venemaal mõtle, et järsku peaks soomlastele panema sildid nende keeles.'
7. *Mitä vähemmän venäläisiä varten pystytetään opastauluja venäjäksi ja käännetään ruokalistoja heitä varten, niin sitä nopeammin he oppivat, että venäjä ei ole maailman kieli, eikä sitä ole velvollisuus puhua venäjän ulkopuolella.* (36-45, keskharidus)
'Mida vähem paigaldatakse venelaste jaoks venekeelseid teeviitasid ja tõlgitakse menüüsid, seda rutem nad õpivad, et vene keel ei ole maailma keel, ega selles keeles ole kohustus rääkida väljaspool Venemaad.'

Tauniv suhtumine vene keelde on tingitud ka muudest kui keelelistest asjaoludest. Helsingi ülikooli vene keele professor Arto Mustajoki on täheldanud oma teoses *Kevyt kosketus venäjän kieleen*, et võib eristada nelja eri suhtumistüüpi: entusiastid, vihkajad, ükskõiksed ja realistid. Entusiastid on kirglikud vene kultuuri austajad, nad imetlevad vene kunsti, balletti ja kirjandust. Vihkajate arvates ei tohiks sõjaaegseid õigusrikkumisi ja repressioone kunagi andeks anda. Tõenäoliselt tugevdab ka tänapäeva Venemaa poliitiline tegevus neid negatiivseid tundeid. Ükskõiksetele näib Venemaa olevat sama kaugel kui Sudaan. Nad on seda meelt, et mida vähem on kokkupuuteid venelastega, seda

parem. Realistid on neljas ja kasvav rühm. Nende hulka kuuluvad näiteks majanduse esindajad, kes mõistavad Venemaa tähtsust olulise äripartnerina. Samuti on enamik poliitikuid (vähemalt avalikult) realistid. (Mustajoki 2012: 219-220).

Milla Juhonen on uurinud Lappeenranna elanike suhtumist kirillitsa kasutamisse siltidel. Tema uuring põhineb 70 meediakommentaaryl, mille alusel ta on püüdnud välja selgitada, milliseid argumente aruteludes esitatakse. Juhonen on jaganud kommentaarid kolme kategooriasse: kasulikkusel (a), rahvusvahelisusel (b) või emotsionaalsel reaktsioonil (c) põhinevad argumentid.

- a. – – *Ei mitään vikaa mun mielestä, kuin venäläiset tuovat 45 miljoonaa euroa Lappeenrantaan joka vuosi, niin kai voi laittaa kylttejäkin, maksaa itsensä takasin kuitenkin. Ei kai kyltit 45 miljoonaa maksa... Saa olla ystävällisiä, mitä Lappeenranta ilman venäläisten turistien rahoja teksikään* – – (Juhonen 2019: slaid nr 5)
 – – Minu meelest pole see probleem, venelased toovad igal aastal Lappeenranta 45 miljonit eurot, siis võib ju neid siltegi olla, maksab ennast niikuinii tagasi. Ega need sildid 45 miljonit maksa... Võib ju olla sõbralik, mida Lappeenranta ilma vene turistide raha teekski – –
- b. *Jos halutaan palvella turisteja niin englanniksi sitten. Ei pidä kohdistaa mihikään tiettyyn ryhmään. Kyllä nykyään sivistyneet ihmiset englantia osaa.* (Juhonen 2019: slaid nr 8)
 'Kui tahetakse turiste teenindada, siis parem juba inglise keeles. Ei peaks keskenduma ühele konkreetsele rühmale. Küll tänapäeva tsiviliseeritud inimesed inglise keelt oskavad.'
- c. *EI IKINÄ EI IKINÄ EI IKINÄ EI IKINÄ EI IKINÄ EI IKINÄ EI IKINÄ EI IKINÄ EI IKINÄ* – – *!!!!!!!* (Juhonen 2019: slaid nr 12)
 'MITTE IIAL, MITTE IIAL, MITTE IIAL... – – !!!!'

Juhoneni uurimusest selgub, et 70% kommenteerijatel on vene keele ja kirillitsa suhtes negatiivne, 19% positiivne ja 11% neutraalne või ebaselge hoiak. (Juhonen 2019).

2004. aasta saates *Pohjatähden alla* intervjuueriti vene rahvusest Lappeenranna elanikke, kes olid 1980ndatel Soome elama tulnud. Suhtumine vene keelde ja venelaste vastu ei olnud sellel ajal eriti sõbralik. Mõned lapsed häbenesid lasteaedades ja koolides oma päritolu ja vahetasid võimaluse korral oma keele soome keele vastu. Vanemaid julgustati oma lastega vene keelt rääkima. 21. sajandi alguses hakkas olukord muutuma. Kõige suurem mõju venelaste kohanemisele uue keele- ja kultuurikeskkonnaga on olnud soome keele õppimine ja töö leidmine. Ka Lappeenranna linn hakkas venelasi märkimisväärselt toetama. Näiteks värvati lasteaedadesse venekeelseid abilisi ning lastele ja täiskasvanutele loodi klubisid ja huviringe, kus ainult vene keelt räägiti. Mõned venelased leidsid tuge oma keelele ja kultuurile õigeusu kirikust, kus üritused toimusid ka vene keeles. Samas küsiti ka soomlaste arvamust venelaste kohta. Galeriikunstnik Marja Heliö sõnul on üldine suhtumine venelastesse muutunud. Ta meenutab, kuidas üheksa aastat tagasi võis galeriis tihti kohata hukkamõistvat suhtumist vene kunstnike loomingusse. Heliö sõnul suhtumine on muutunud ja venelased on nüüd üks osa linna

kultuurist. Hoiakute muutumine on aeglane protsess, mis võib kesta aastakümneid ja nõuda mitme sugupõlve vaheldumist.

Informantide kommentaaridest võib täheldada märksa positiivsemat hoiakut inglise keele kasutamise suhtes, 60 vastuse seast ei leidunud ühtegi arvustavat märkust selle kohta. Inglise keele eelistamise põhjuseks tuuakse selle laialdast oskust (näide 8) ning globaalselt tugevat staatust (näited 9 ja 10).

8. *Englantia osaa aika monen maalaiset, venäläiset eivät tunnu osaavan.* (56-65, keskharidus)
'Inglise keelt oskavad paljud eri rahvad, tundub, et venelased mitte.'
9. *Englanti on maailmalla yleinen kieli, jota kaikki ymmärtävät. Venäjän kielisin kylttejä ei kaikki ymmärrä.* (36-45, keskharidus).
'Inglise keel on maailmas tavaline keel, millest kõik saavad aru. Venekeelseid silte kõik ei mõista.'
10. *Suomi Kaakkois-Suomessa asuvan valtaväestön äidinkieli. Englanti yleisin kieli EU:ssa. Venäjä, johtuen alueen maantieteellisestä sijainnista ja vierailijoiden lukumäärästä.* (66-75, kõrgharidus)
'Soome keel on Kagu-Soomes elava enamusrühvuse emakeel. Inglise on lingua franca Euroopa Liidus. Vene keel piirkonna geograafilise asukoha ja külastajate arvu tõttu.'

5.2 Narva

Narvast tuli veebiküsitlusele 32 vastust: 28 vene keelt ja 4 eesti keelt emakeelena kõnelevalt informandilt. Aktiivsemad vastajad olid vanusegrupis 25-35, moodustades 50% kõikidest vastajatest. Informantidest 56% on kõrgharidusega ja 41% kesk- või kutseharidusega, üks vastaja ei soovinud oma haridust avaldada. Vastanutest 47% oskab inglise, 11% saksa, üks informant oskab soome, üks hispaania ja üks korea keelt. Kõik eesti emakeelega oskavad vene keelt, kuid ainult 41% vene keelt emakeelena rääkivatest informantidest oskab eesti keelt.

Keeleteadlane Mart Rannut kirjutab oma artiklis *Pildilt maas – Narva keel ja meel*, et Narvas hakkas pärast iseseisvuse taastamist eesti keele oskus vähenema. Rannuti järgi valdab Eesti muulastest viiendik ning saab aru ja räägib 25% eesti keelt. Ida-Virumaal on aga eesti keele valdajaid 5%, rääkijaid 13%, neid, kes üldse aru ei saa või siis saab, aga ei räägi on 58%. Ida-Viru venelastest üle pooled, ei pea eesti keele oskust üldse vajalikuks. (Rannut 2018).

Margot Möller on oma magistritöös uurinud eesti keele kestlikust Narvas. Keelehoiakute analüüs näitab, et Narva eestlased on eesti keele tuleviku suhtes veidi pessimistlikud. Kestlikkuse tagamiseks peavad narvalased väga oluliseks ka riigi tuge ja kohalolekut. Riigilt soovitakse panustamist sellesse, et Narvas oleks rohkem hea eesti keele oskusega õpetajaid. Muu emakeelega inimeste eesti keele õppimist peavad eesti

keelt emakeelena kõnelevad oluliseks ning suhtuvad õppijatesse toetavalt. (Möller 2015: 61-62).

Kuna Narva elanikest 83 protsendil on emakeel vene keel, pidin kohasemaks formuleerida veebiküsitluse esimesed neli küsimust teisiti kui Lappeenranna ankeedil. Informantidelt küsiti, kumba keelt, eesti või vene, esineb informantide meelest tänavapildis rohkem.

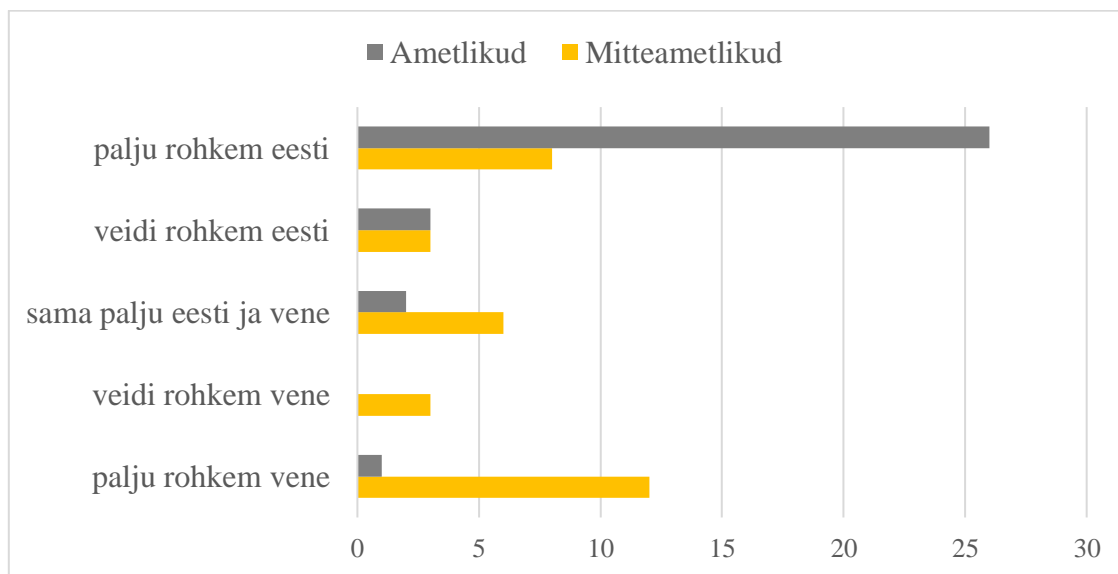

Diagramm 4. Eesti ja vene keel Narva siltidel informantide vastuste põhjal.

Enamik vastajatest on seda meelt, et ametlikel siltidel esineb palju rohkem eesti kui vene keelt. Mitteametlike siltide puhul arvavad ligi pooled, et venekeelseid silte on palju rohkem. Minu kaardistamise tulemus näitab, et riigi või omavalitsuse poolt paigaldatud siltidest on 62,5% ainult eestikeelsed. Kaubanduslikest siltidest on ülekaalus kakskeelsed sildid, 226 sildist 38% on nii eesti kui ka vene keeles, samal arvamusel on ka 19% informantidest.

Inglise keele suhtes (vt diagramm 5) on kolm neljandikku vastajatest seda meelt, et see esineb nii ametlikel kui ka mitteametlikel siltidel harva või üldse mitte. Minu fotode põhjal on inglise keelt kasutatud kokku 87 sildil: 19% ametlikel ja 33% mitteametlikel. Seega pole inglise keele esinemine Narva keelemaastikus sugugi nii harv nähe kui keelekasutajad seda näevad.

Sama ilmingut täheldas ka Väinö Syrjälä Karise ja Kauniaiise informantide vastustest. Kuigi ka nende linnade keelemaastikus on inglise keelt kasutatud suhteliselt tihti (14% ametlikel ja 18% mitteametlikel siltidel), arvasid enamik vastajatest, et see on tänavapildis üsna või väga haruldane. (Syrjälä 2018: 70, 106).

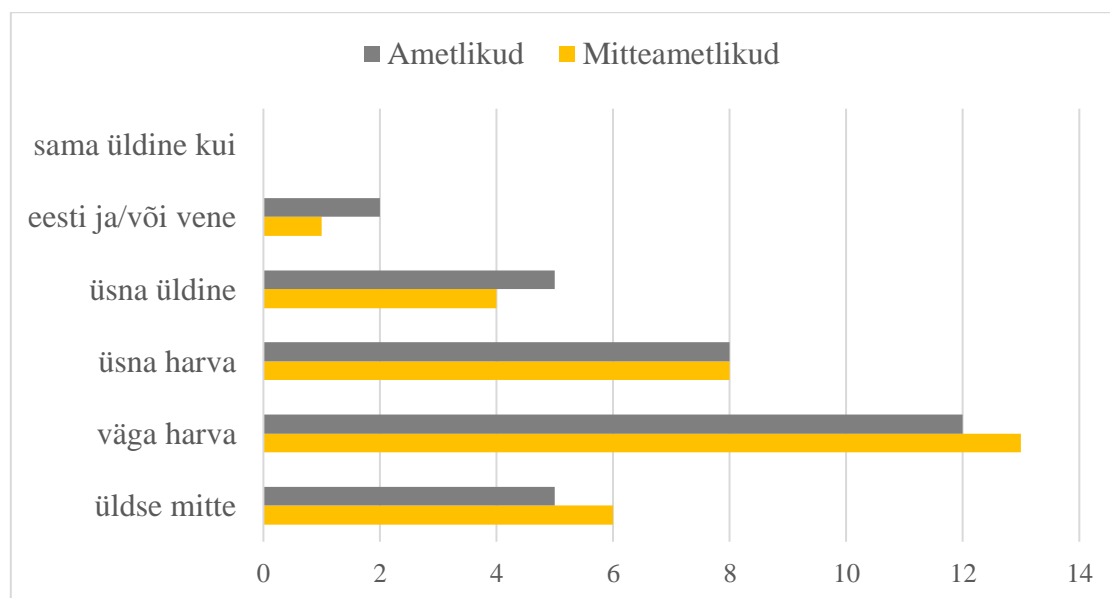

Diagramm 5. Inglise keel Narva siltidel informantide arvamuse põhjal.

Muid keeli kohtab Narva tänavapildis harva. Pildistatud piirkonnas oli 12 silti, millel esines peale vene ja inglise keele mõni muu võõrkeel. Informantide arvates muid keeli, peale kolme eelnevalt mainitute, ei esine üldse.

Nii nagu Lappeenranna keelekasutajatel, oli ka narvalastel võimalus avaldada arvamust, millised keeled ja millises järjekorras need peaksid esinema Narva siltidel. Ka enamik Narva informantidest eelistaks kolme keele kombinatsiooni (eesti-vene-inglise). Erinevus Lappeenrannaga on keelte paigutuses siltidel – Narvas soovitakse näha vene keelt teisel kohal ja inglise kolmandal. See on ka ootuspärane, kui võtta arvesse Narva elanikkonna rahvuslikku koosseisu.

11. *Для туристов нужны 3 языка. Основное население русские.* (36-45, kõrgharidus)

‘Turistide jaoks on vaja kolme keelt. Suurim osa elanikkonnast on venelased.’

12. *Эстонский- государственный Русский- так как рядом граница с РФ, Английский- так как это язык коммуникации туристов со всего мира.* (56-65, kõrgharidus)

‘Eesti keel on riigikeel, vene - kuna piir Venemaaga on lähedal, inglise – kuna see on turistide suhtluskeel kogu maailmas.’

13. *Мы в Эстонии, где много русских и мы приветствуем туристов.* (46-55, kutseharidus)

‘Oleme Eestis, kus on palju venelasi ja me tervitame rõõmuga turiste.’

Ühe vastanu meelest peaks uurima millistest maadest tuleb Narva kõige enam turiste ja vastavalt sellele peaks kasutama ka neid keeli mitteametlikel siltidel.

14. *Необходимо исследовать, туристы из каких стран в Нарве чаще всего. Возможно, это туристы из Финляндии, Швеции, возможно правильно будет привлечь туристов из Германии наличием немецкого языка, так как история предыдущих 100 лет связана с Германией.* (56-65, kõrgharidus)

‘Tuleks uurida, millistest riikidest käib turiste Narvas kõige tihemini. Võib-olla on tegemist turistidega Soomest, Rootsist, võib-olla on õige meelitada turiste Saksamaalt, ja lisada saksa keelt, kuna viimase 100 aasta ajalugu on olnud seotud Saksamaaga.’

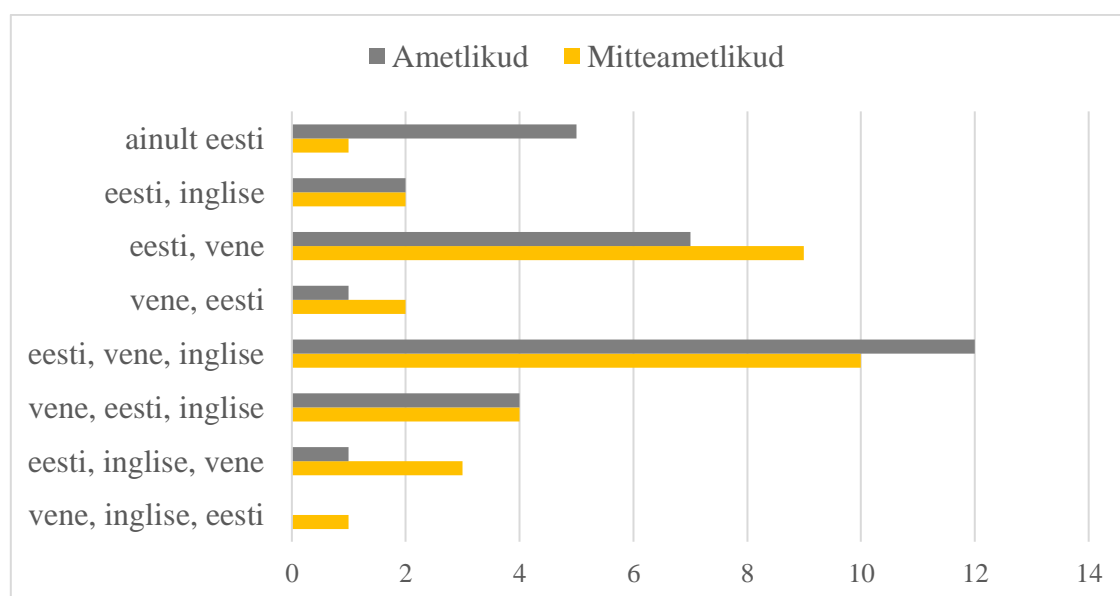

Diagramm 6. Milliseid keeli siltidel sooviksid näha Narva keelekasutajad.

Vene keelt esimesena eelistaksid näha ametlikel siltidel 18% ja mitteametlikel 25% vastajatest. Mitte keegi ei soovinud ainult venekeelseid silte. Kõikide eesti emakeelega vastanute meelest peaks kaubanduslikel siltidel ka vene keelt kasutama, kuid ametlikud sildid peaksid olema eestikeelsed. Mõned informantidest ei ole siiski rahul praeguse keelekorraldusega ja eesti keele staatusega Narvas.

15. *Все жители Нарвы знают русский, но не все знают эстонский.* (36-45, kutseharidus)

‘Kõik Narva elanikud oskavad vene keelt, aga kõik ei oska eesti keelt.’

16. *Почему в городе, где более 80 процентов населения - русскоязычные, все уличные указатели, все билборды и даже ценники в супермаркетах (где в огромном количестве отовариваются российские туристы) - только по-эстонски? Чем русские в Эстонии хуже шведов в Финляндии или арабов в Израиле?* (46-55, keskhariidus)

‘Miks on linnas, kus enam kui 80 protsenti elanikkonnast on vene keelt kõnelevad, kõik tänavasildid, kõik stendid ja isegi hinnasildid supermarketites (kus hulgaliselt vene turiste käib) ainult eesti keeles? Kas venelased on halvemad kui rootslased Soomes või araablased Iisraelis?’

Kui avaldasin veebiküsitluse Facebook Narva+ rühmas oli grupi administraator eelkõige huvitatud, kuidas olen seotud regionaalse poliitikaga ja kas minu uurimus toob kasu Narva elanikele (arvan, et ta pidas silmas venekeelset elanikkonda).

17. *Не могли бы Вы, пожалуйста, указать цель проекта и написать какой вклад вы собираетесь внести в развитие языковой среды в городе — с кем и как вы сотрудничаете в региональной политике для того, чтобы люди знали во что делают свой вклад и как это может сказаться на их жизни.* (Oleg Medvedev 2019, Нарва+ Facebook rühm)
 ‘Kas võiksite palun täpsustada projekti eesmärki ja kirjutada, milline on Teie panus linna keelekeskkonna arendamisse...kellega ja kuidas teete koostööd regionaalpoliitikas, et inimesed teaksid, millele tähelepanu pöörata ja kuidas see võib nende elu mõjutada.’

Lugesin 2013 aasta eesti keele päeval toimunud rühma liikmete vahelist arutelu eesti keelest ja keeleregulatsioonidest. Enamikest kommentaaridest peegeldub rahulolematust keeleolukorraga.

18. *Дискриминация русскоязычного населения по языковому признаку в Эстонии - это очевидный факт. В условиях, когда даже эстонцы на страницах национальных газет рассуждают о будущем эстонского языка, требование знания эстонского языка - это несоразмерное бремя для большей части населения Эстонии. Считаю, что вторым языком мог бы быть английский. Это дало бы толчок для экономического развития в глобализованном мире и поставило бы русских и эстонцев хотя бы отчасти в равные условия.* (Oleg Medvedjev, 2013)
 ‘Eestis toimub venekeelse elanikkonna keeleline diskrimineerimine – see on ilmne fakt. Tingimustes, kus isegi eestlased arutlevad meedias eesti keele tuleviku üle, on eesti keele oskuse nõudmine suurele osale Eesti elanikkonnast koormuseks. Arvan, et teine keel võiks olla inglise keel. See annaks tõuke majandusarengule globaliseerunud maailmas ning seaks venelased ja eestlased vähemalt osaliselt võrdsesse tingimustesse.’

On ka teisti mõtlejaid. Aleksandr Dmitrejev ei ole rühma administraatori väidetega nõus ja vastab järgnevalt.

19. *Олег, с такой формулировкой не соглашусь. Я тоже против того, когда русскоязычные жители начинают указывать на малочисленность эстонского языка. Ты живёшь здесь. Если надо - учи, не надо - не учи.* (Aleksandr Dmitrejev 2013, Facebook Нарва+ rühm)
 ‘Oleg, ma ei ole sellise formuleeringuga nõus. Olen vastu ka sellele, kui venekeelsed elanikud hakkavad viitama eesti keele vähestele esinemisele. Sa elad siin. Kui vaja - õpi, kui ei ole vaja - ära õpi.’

Kuid samas on Dmitrejev rahulolematu nõudmistega keelekasutuse osas siltidel.

20. *Ну и еще одна штука важная с языковыми САНКЦИЯМИ насаждаемыми государством...Посмотрите в цивилизованных странах на улицах таблички, афиши: тут тебе и на китайском и на русском, и на турецком. Пиши как сам хочешь, клиенты твои всё расставят на место...А у нас что - ТОЛЬКО EESTI KEEL, на другом языке шрифт*

размером не более 70% от эстонского. Маразм. (Aleksandr Dmitrijev 2013, Facebook Нарва+рühm)

‘Ja veel üks tähtis asi, mis on oluline riigis kehtestatud SANKTSIOONIDEGA keelekasutamisele...Vaadake tsiviliseeritud riikides tänavatel silte, plakateid: on nii hiina keeles, vene keeles kui ka türgi keeles. Kirjuta nii nagu soovid, sinu kliendid panevad kõik paika ...Ja mis on meil - AINULT EESTI KEEL, teises keeles ei või fondi suurus olla üle 70% eestikeelsest. Hullumeelsus.’

Vikerraadio 2017. aasta reporteritunnis arutleti eesti keele ja eestlaste olukorra üle Ida-Virumaal, sealhulgas ka Narvas. Jüri Nikolajev intervjuueeris erinevaid isikuid tuginedes värskelt ilmunud *Eesti inimarengu aruandele 2016/2017*, kus prognoositi eestlaste ja eesti keele osatähtsuse kahanemise jätkumist Ida-Virumaal. Narva põline elanik Rein Rannik on pessimistlik ja ütleb, et viimase paarikümne aastaga on eesti keel oma positsiooni kaotanud ning eestlane tuleb Narvas *Punasesse raamatusse* kanda. Keeleteadlane Mart Rannut ei ole aga eesti keele positsiooni suhtes sama meelt. Ta väidab, et eesti keel ei ole korrelatsioonis eestlaste arvuga – kui Narva eestlaste arv väheneb, ei mõjuta see palju keelekeskkonda. Eesti keele positsioon on määratud selle staatusega. Nii Rannik kui ka Rannut on ühel meelel selles, et eesti keelt ei tähsustata piisavalt, ja puudub regionaalpoliitika Narva (ning kogu Ida-Virumaa) osas. Rannut näeb väljapääsuna uut haridusreformi, mis seaks muukeelsetele eestikeelse õppe 1. klassist alates kohustuslikuks. Rannuti sõnul ei tohiks olla segregeeritud koole – peaks avama ühiskoole, kus eesti- ja venekeelsed lapsed koos õpiksid ja tegutseksid. Ida-Virumaa vajab tema sõnul teistsugust lõimumisprogrammi kui muu Eesti. Aili Künstler aga arvab, et „koosõppiva kooli“ tulemusel kinnistub juba niigi kakskeelne ühiskond – kui kool on juba kakskeelne, ei ole kuidagi võimalik enam praegust keeleseadust rakendada ning venekeelseid ametites ja teeninduses eesti keeles rääkima keelitada. Tema järgi kakskeelne kool viib kakskeelse riigi sätestamiseni (Künstler 2019).

6 Arutelu ja järeldused

Uurimustulemused näitavad, et Narva keelemaastik on keeleliselt mitmekesisem. Lappeenrannas on nii ametlikud kui ka mitteametlikud sildid valdavalt ükskeelsed ning soome keel on selgelt domineerivas rollis. Narva tänavapildi keeleline heterogeensus on eelkõige tingitud kakskeelsetest kaubanduslikest siltidest (eesti-vene), kuid ka inglise keele sagedasest kasutamisest. Erinevalt Lappeenrannast kasutatakse Narva ametlikel siltidel (eriti teeviitadel) lisaks eesti keelele sageli ka inglise keelt.

Mõlemas linnas sooviksid rohkem kui pooled informantidest, et inglise keelt kasutataks nii ametlikel kui ka kaubanduslikel siltidel. Keelekasutajate kommentaarid kajastavad inglise keele suhtes positiivset hoiakut, tuginetakse argumentidele, mille kohaselt see on globaalne keel ja seda oskavad kõik. Inglise keele kasutamist peetakse mainekaks, seda võib järeldada ka uurimusainestikus esinevate nimede põhjal – rohkem kui kolmandik Narva ja viiendik Lappeenranna ettevõtete nimetustest on kas täielikult või osaliselt ingliskeelsed. Tulemused on analoogsed Paula Sjöblomi uurimusega, mille kohaselt 37% Soome äriregistrisse kantud ettevõtete nimedest on ingliskeelsed (Sjöblom 2006). Samas võib ingliskeelse ettevõtte nimetuse valimisel olla ka keelepoliitiline taust. Narvas, kus enamik ettevõtjaid on vene emakeelega, võib ingliskeelse ärinime valik olla ka meelevaldus kehtiva keeleregulatsioonide vastu. Riikides, kus inglise keel ei ole riigikeel, paistab sellel olevat siiski kõrgem positsioon kui muudel võõrkeeltel. Mõningatel juhtudel isegi ametivõimude poolt kehtestatud seadused ei piira selle kasutamist võrdsetel alustel teiste võõrkeeltega (vt Barni, Vedovelli 2010).

Üldiselt võib küsitluse vastustest järeldada, et mõlema linna informantidel on suhteliselt realistlik pilt riigikeelte kasutusest ametlikel siltidel, mis näitab, et enamik inimesi on teadlik nõuetest, mida keeleseadus kehtestab ametlikule keelekasutusele. Arusaamad erinesid selgemalt tegelikust keelemaastikust, kui keelekasutajad pidid võtma seisukoha võõrkeelte kasutamise osas.

Esimene vastuolu autori kaardistuse tulemuste ja keelekasutajate arusaama vahel ilmnes inglise keele kasutuse suhtes. Nii Lappeenrannas kui ka Narvas on enamik informante seda meelt, et seda esineb harva või üldse mitte, kuigi tegelikkuses see nii ei ole. Tulemused on sarnased Soome kakskeelsete linnade Karise ja Kauniaise informantide vastustega (vrd Syrjälä 2018). Põhjuseks võib olla see, et inglise keel on imbinud nii tugevalt inimeste igapäeva ellu ja muutunud nii tavapäraseks, et seda enam ei märgata.

Teine mittevastavus autori vaatluse tulemuste ja informantide vastuste vahel puudutab vene keele kasutamist Lappeenrannas. Siin on olukord vastupidine inglise keelele, vene keelt arvatakse nägevat märksa tihedamini, kui see tegelikkuses esineb. Sama ilmingut täheldas ka Väinö Syrjälä Karise ja Kauniaise keelekasutajate vastustest. Põhjuseks võib olla kirillitsa suur erinevus ladinatähestikust, kuid kindlasti mõjutavad informantide arvamust ka muud kui keelelised tegurid.

Keelekasutajate käsituste ja autori kaardistustulemuste vastuolulisus ei ole korrelatsioonis informantide võõrkeelte oskusega ega vanusega. Inglise keele vähest

esinemist mõlemas linnas ja vene keele sagedast kasutamist Lappeenrannas kogevad nii neid keeli oskavad kui ka mitteoskavad erinevates vanuserühmades vastajad. Tähelepanuväärne seos ilmnes aga informantide eelistuste ja hoiakute ning haridustaseme vahel. Nimelt selgus vastustest ja kommentaaridest, et 95 protsendil Lappeenranna informantidest, kes väljendasid negatiivset hoiakut võõrkeelte suhtes, on alg- või keskharidus. Samas on kõigil Narva informantidel, kes avaldasid rahulolematust eesti keele staatuse ja kasutuse suhtes, kesk- või kutseharidus. Küsitluse vastuste põhjal ei või siiski väita, et kõik kõrgharidusega keelekasutajad oleksid sallivad võõrkeelte kasutamise suhtes või rahul Narvas valitseva keeleolukorraga, sest mitte kõik informandid ei kommenteerinud oma valikut või avaldanud oma arvamust avatud vastustega küsimustes.

Veebiküsitluse vastuste põhjal on raske öelda, kas informandid on küsimusest õigesti aru saanud (nt ametlike ja mitteametlike siltide erinevusest). Selles osas võiks aidata edaspidistes uuringutes piltide lisamine küsitlusse. Samuti võiks uurida keelekasutajate arusaama keelemaastikus esinevatest nimedest. Näiteks, kuidas tajuvad keelekasutajad nimede keelsust, kuidas mõjutavad nimed keelemaastiku mitmekeelsust – kas nimed tähistavad erinevaid keeli või on võõrkeelsed nimed lihtsalt nimed, milliseid kujutluspilte nimed võivad tekitada, milliseid motiive võib nimetamise taustal leiduda? Keelekasutajate eelistuste ja hoiakute uurimisel võiks kasutada meetodina näiteks intervjuerimist, mis võimaldaks saada konkreetsemaid ja põhjalikumaid vastuseid.

Kirjandus

- Alender jt – Alender, Eve; Henno, Kairit; Hussar, Annika; Päll, Peeter; Saar, Evar 2003: *Nimekorralduse analüüs*. Haridus- ja Teadusministeerium. Eesti keelenõukogu. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Barni, Monica & Bagna, Carla 2015: The critical turn in LL: New methodologies and new items in LL. – *Linguistic Landscape*, Volume1, Issue1-2.
- Barni, Monica; Vedovelli, Massimo 2010: Linguistic Landscapes and Language Policies. Teoses: Jürgen Erfurt (toim.) *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change* (lk 29-33). Sprache, Mehrsprachigkeit und sozialer Wandel. Band 16. Frankfurt am Main: Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- Blackwood, Robert 2015: LL explorations and methodological challenges: Analysing France's regional languages. – *Linguistic Landscape* (lk 40-41), Volume 1, Issue 1-2.
- Brown, Kara D. 2012: The linguistic landscape of educational spaces: Language revitalization and schools in Southeastern Estonia. I: Durk Gorter, Heiko F. Marten & Luk Van Mensel (toim.), *Minority languages in the linguistic landscape*. (lk 281-298) Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Saadaval: <http://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Gorter, Durk 2012: Signposts in the Linguistic Landscape. Teoses: Jürgen Erfurt (toim.) *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change* (lk 9-12). Sprache, Mehrsprachigkeit und sozialer Wandel. Band 16. Frankfurt am Main: Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- Gorter, Durk; Cenoz, Jasone 2017: Linguistic Landscape and Multilingualism. Teoses: *Language Awareness and Multilingualism*. 3 (lk 233–245).
- Halonen, Mia 2015: Social media landscapes: Tracing the uses and functions of hybrid sign. Mikko Laitinen & Anastassia Zabrodskaia (toim.) *Dimensions of sociolinguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions*.
- Joosep, Elmar 2009: Ajalugu peegeldub Pärnu tänavanimedes. *Pärnu Postimees*. Loetud: 1.4.2020. Saadaval: <https://parnu.postimees.ee/165821/ajalugu-pegeldub-parnu-tanavanimes>
- Juhonen, Milla 2019: Discussion on the use of the Cyrillic letters on public signs in Lappeenranta. Sosiolingvistiikan projektikurssi. Helsingin yliopisto
- Juusola, Anni 2018: Venäläisiä turisteja virtaa Lappeenrantaan — Silti kaupungilla näkee yhä vähemmän kiisteltäjä venäjänkielisiä kylttejä. Loetud 24.4.2019. Saadaval: <https://esaimaa.fi/uutiset/lahella/c83296c4-02ca-4350-8b85-dea27d475687>

Kansallinen Audiovisuaalinen Instituutti. *Elävä muisti*. Loetud: 9.4.2020
Saadaval: <https://elavamuisti.fi>

Katsaus väestönmuutoksiin 1978. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Keeleseadus 2011. Riigi Teataja I osa, nr 1. Loetud 21.11.2019.
Saadaval: <https://www.riigiteataja.ee/akt/KeeleS>

Kerge, Krista 2010: Keeleõppe sotsiokognitiivsest paradigmast. – Gümnaasiumi valdkonnaraamat „*Eesti keel ja kirjandus*“. Loetud: 11.09.2019
Saadaval: http://opekava.innove.ee/wp-content/uploads/sites/6/2016/10/Keele%C3%B5ppe_sotsiokognitiivsest_paradigmast.pdf

Kiviniemi, Eero 1987: *Voidaanko nimeämisperusteet luokitella?* (lk 5-7). Kieli 2. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

Kielilaki 2004. Finlex 6.6.2003/423. Loetud: 18.3.2020.
Saadaval: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki>

Kohanimeseadus 2003: Riigi Teataja I osa. Loetud: 12.02.2020.
Saadaval: <https://www.riigiteataja.ee/akt/733937?leiaKehtiv>

Koppel, Karin 2018: Punamõrvarite nimega tänavad ei pruugi Narvast presidendi tulekuks kaduda. ERR. Loetud 29.11.2019.
Saadaval: <https://www.err.ee/836307/punamorvarite-nimega-tanavad-ei-pruugi-narvast-presidendi-tulekuks-kaduda>

Koskinen, Kaisa 2013: Turistina Hervannan kielimaisemassa: käännettyyden jäljillä. Kaisa Koskinen (toim.). Teoses: *Tulkattu Tampere*.

Künstler, Aili 2019: Kakskeelse kooli kaudu kakskeelsesse riiki. Ajaleht Sirp. Loetud: 11.2.2020. Saadaval: <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/kakskeelse-kooli-kaudu-kakskeelsesse-riiki/>

Laitinen, Mikko 2014: 630 kilometers by bicycle: Observations of English in urban and rural Finland. – *International journal of the sociology of language* 228.

Landry, Rodrigue & Bourhis, Richard Y. 1997: Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. *Journal of Language and Psychology* 16:1.

Luts, Priit 2019: Narva võim kahtleb tänavanimede ümbernimetamise vajaduses. ERR. loetud 29.11.2019. Saadaval: <https://www.err.ee/911393/narva-voim-kahtleb-tanavanimede-umbernimetamise-vajaduses>

Marten, Heiko.F; Lazdina, Sanita; Murinska, Sandra; Pošeiko, Solvita Between 2012: Old and New Killer Languages? Linguistic Transformation, Linguae Francae and Languages of Tourism in the Baltic States. Teoses: Jürgen Erfurt (toim.) *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change* (lk 289-306). Sprache, Mehrsprachigkeit und sozialer Wandel. Band 16. Frankfurt am Main: Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften.

Mihailov, Sergei 2019: Narva punategelase nimeline tänav võib saada Georg Otsa nime. ERR. Loetud 9.11.2019. Saadaval: <https://www.err.ee/1001982/narva-punategelase-nimeline-tanav-voib-saada-georg-otsa-nime>

MOT Sanakirjat

Möller, Margot 2015: Eesti keele kestlikkusest Narvas (lk 58-61). Magistritöö. Tartu ülikool.

Nael, Merili 2018: Narva linnavalitsus tahab Albert-August Tiimanni ja Ants Daumani tänavanimedest vabaneda. ERR. Loetud: 29.11.2019. Saadaval: <https://www.err.ee/880373/narva-linnavalitsus-tahab-albert-august-tiimanni-ja-ants-daumani-tanavanimedest-vabaneda>

Naidjonov, Pavel 2012: Narva eestikeelne elanikkond läbi ajaloo, nende identiteet ja keel. Bakalaureusetöö. Tartu ülikool.

Narva Muuseum 2020. Saadaval: <https://www.facebook.com/narvamuuseum>

Pietikäinen, Sari 2014: Spatial interactions in Sámiland: Regulative and transitory chronotopes in the dynamic multilingual landscape of an indigenous Sámi village. *International journal of bilingualism* 18:5.

Raag, Raimo 2008: *Talurahva keelest riigikeeleks* (lk 219-220). Tartu: Atlex 2008.

Rannut, Mart 2018: Pildilt maas – Narva keel ja meel. Sirp. Loetud: 7.2.2020. Saadaval: <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/varamu/pildilt-maas-narva-keel-ja-meel/>

Sau, Eliisa; Villak Hogle 2009: Tallinna tänavanimede muutumine aegade jooksul. Loetud 1.4.20202. Saadaval: <https://www.slideshare.net/heglevillak/tallinna-tanavanimedede-muutumine-aegade-jooksul-presentation>

Suomalainen paikannimikirja 2007. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 63.

Suomen tilastollinen vuosikirja 1936. Valtioneuvoston kirjapaino. Helsinki.

Suomen tilastollinen vuosikirja 1941. Valtioneuvoston kirjapaino. Helsinki.

Suomi-viro-suursanakirja 2017. Saadaval: <http://www.eki.ee/dict/fie/>

Syrjälä, Väinö 2018: *Namn – språk – ställe: Språkbrukarna i Svenskfinlands offentliga rum*. Helsinki.

- Syrjälä, Väinö 2018: Nimet katukuvassa kielimaiseman tutkimuksen haasteita ja mahdollisuuksia. Kursus *Nimistön tutkimustaidot*. Helsinki ülikool.
- Talka, Anu 1999: Kaupunki muutosten kourissa. Loetud: 10.4.2020.
Saadaval:http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/lpr_historia/artikkelit/KAUPUNKI_MUUTOSTEN_KOURISSA_artikkeli.htm
- Tilastokeskus. Kasutatud 9.4.2020.
Saadaval:http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rm.px/
- Toiminimilaki 1979. 2.2.1979/128. Loetud 18.3.2020.
Saadaval:<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1979/19790128?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=toiminimilaki>
- Toivanen, Pekka 1999: Kaupungin perustaminen 1649 ja maaherra Johan Rosenhane. Loetud: 10.4.2020.
Saadaval:http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/lpr_historia/artikkelit/KAUPUNGIN_PERUSTAMINEN_1649_artikkeli.htm
- Toivanen, Pekka 1999: Hamina-Lappeenrannan kaksoiskaupunkivaihe. Loetud: 10.4.2020.
Saadaval:http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/lpr_historia/artikkelit/HAMINA_LAPPEENRANTA_KAKSOISK_artikkeli.htm
- Толковой словарь живого великорусского языка. Saadaval: <http://slovardalja.net/>
- Tooman, Artur 2018: Narvas saavad Tiimanni ja Daumani tänav uued nimed. ERR. Loetud 29.11.2019. Saadaval: <https://www.err.ee/884198/narvas-saavad-tiimanni-ja-daumani-tanav-uued-nimed>
- Vene-eesti sõnaraamat 2000. Saadaval: <http://www.eki.ee/dict/ves/>
- Verschik, Anna 2018: Ränne, identiteedi- ja keelemuutused. *Eesti inimarengu aruanne 2016 / 2017*. Eesti rändeajastul.
- Vikerraadio 2017. Eesti keel ja eestlased Ida-Virumaal. Kuulatud 9.02.2020. Saadaval: <https://www.podcasts.com/reporteritund-24/episode/reporteritund-eesti-keel-ja-eestlased-ida-virumaal-jri-nikolajev>
- Vosman, Hendrik 2013: Vene keel Soomes põhjustab vastuolusid. *Postimees*. Loetud 29.11.2019. Saadaval: <https://leht.postimees.ee/1162370/vene-keel-soomes-pohjustab-vastuolusid>
- Väestötilastoa 1923. *Väestösuhteet vuonna 1921*. Valtioneuvoston kirjapaino. Helsinki.
- Väestötilastoa 1956. *Väestötilastoa vuoden 1950 yleinen väestölaskenta. Väkiluku, väestön ikä ja kielisuhteet*. Valtioneuvosto kirjapaino. Helsinki.

Väestön muutokset 1969. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Väkiluvun-tilastoa 1903. *Yleiskatsaus väkiluvunmuutoksiin Suomessa vuonna 1900. Ynnä jälkikatsaus ajanjaksoon 1816—1900.* Keisarillisen senaatin kirjapainossa. Helsinki.

Väkiluvun-tilastoa 1909. *Pääpiirteet Suomen väestötilastosta vuosilta 1760 - 1890.* Keisarillisen senaatin kirjapainossa. Helsinki.

Zabrodskaja, Anastassia 2007: Keel meie ümber ehk mida võib Eesti keelemaastik pakkuda sotsiolingvistile? Eesti Emakeele Selts. *Oma Keel*. Loetud 1.12.2019. Saadaval: http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2007_2/OK_2007-2_01.pdf

Zabrodskaja, Anastassia 2014: Monolingual from Above and Multilingual from Below. – *International Journal of the Sociology of Language* 228. Tallinn.

Yle Areena, Elävä Arkisto 2016: Venäläisiä Lappeenrannassa – juuret idässä koti lännessä. Vaadatud 7.2.2020. Saadaval: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/11/venalaisia-lappeenrannassa-juuret-idassa-koti-lannessa>

Äriseadustik 1995. Riigi Teataja I 1995, 26, 355. Loetud: 18.3.2020. Saadaval: <https://www.riigiteataja.ee/akt/128022019011?leiaKehtiv>

Liited

Liite 1. Lappeenranta ükskeelsed nimed

Lappeenranta ükskeelsed nimed	
Amarillo (hisp)	Hirvimetsä
Amatsoonit	Helenan Salonki
Antiikkisatama	Hobbitti
Antikvariaatti Suma	Honka
Asemaravintola Resiina	Huoltopiste Walle
Asjanajotoimisto Laine Nikkanen Luukku	Ihohoitoklinikka City-Kylpylä
Asianajotoimisto Esa Pauniahho	Ilmarinen
Askareta	IsoKristiina
Asuntomesta	Itämatkat
Autokoulu Kouvo ja kumpp.	Jalkaklinikka Terve Jalka
Auto-Suni (prknimi)	Jukkatalo
Bar&club Rakuuna	Kahvikioski T:mi Sirkka Peitsoma
Beauty Center Aleksandra (ing)	Kahvila Aleksandra
Bioburger (ing)	Kahvila Käs'kassara
Boutique Prima Donna (italia)	Kaisla kahvila
Buusteri	Kalakauppa Forelli
Café Hullu Orava	Kampaamo Helena
Café Odra (ing)	Karjalan Kangas ja Ompelukone
City Apteekki	Kauneushoitola Illusia
City-Opas	Kauneusstudio Nikol
Citypark (ing)	Kauneuskeskus Helen
Dokument-Tarra	Kauppahallin Kahvila
Down Under Tattoo (ing)	Kauppakeskus Weera
Easypark (ing)	Keittiötarvike Bravuuri
Eco Salon Eden (ing)	Kiinteistö Lappee
El Mayoral (his)	Kiinteistömaailma
Etelä-Karjalan Jätehuolto	Kivat
Etelä-Karjalan Tili&Isännöinti	Koirakylpylä-hotelli Elämäni Koira
Eurokangas	Konditoria-kahvila Aleksanteri
Flying Tiger Copenhagen (ing)	Konekuutio
F-Musiikki	Kontti
Foot Loose (ing)	Kopio Niini
Foto Karelia (ing)	UK Koskimies
Friends (ing)	Kotimaailma Kuljetusliike Nikkilä
2. Fysioterapia- ja Kehokeskus Fysio-Eskola	Kultajousi
2. Fysioterapiapalvelu Jaana Myrsky	KunnonKauppa
2. Fysioterapia Peukalainen	Kuntovarikko
General Store & Tattoostudio (ing)	Kuvari
Gigling Marlin (ing)	Kymen Kattokeskus
GoOn (ing)	LadyLine (ing)
Golden Tai (ing)	Ladontapalvelu Osmo Jurvanen
Grand Dame (ing)	Lappeenrannan Rajapalvelu
Gringos Locos (his)	Lappeenrannan Valokuvaamo
Handelsbanken (ro)	Lato
Happy Juice (ing)	Lemmikkieläinliike Rahula
Hautaustoimisto Tolvanen	Lomakeidas
Heikintalo	Lounaskahvila El'Si

Lappeenranta üksikeelset nimeid	
Lujatalo	Remeo (lad)
Lumo-Kotikeskus	Rengasmarket
LähiTapiola	Ristorante...Con Amore (itaalia)
Me Thai Food (ing)	Rolls (ing)
Me-talo	Ruokamarket Aromi
Milano Fashion Centre (ing)	Ruskon Betoni
Mirjamin Kukka	Saga Torilinna
Miun Pikku Puoti	Saimaan Fysioterapia
Moda Kids (ing)	Saimaan Hammas
Mäkisen Liikennekoulu	Saimaan Valaisin
Mööbelikorjaamo	Scandic Lappeenranta City
My Good Knife (ing)	Selosella
Neste	SKV Kiinteistöväilytys
Nicehearts (ing)	Suomen Karbonaatti
Nilla Jeans City (ing)	Suomi-Venäjä-Seura
Nuijamies	Sävyli
Old Cock (ing)	Terveyspalvelu Puolakka
Opteam (ing)	Tagheuer (saksa)
Optikko Lehtinen	Taide ja Kehys Ateljee
Osteopaatti Rennoksia	Talocenter
Pallas Rakennus	Tarina-Asu
Pancho Villa (his)	Thaihieronta
ParkMan (ing)	The Old Corner Bank (ing)
Parturi Al-Yassiri	Tikkurila
Parturi Dhami	Tilaustravintola Wäinölä
Parturi-kampaamo Joviel	Timanttiset
Parturi-kampaamo Maritta	Tolppa Grilli
Parturi-kampaamo LasiHius	Torikahvila Anne
Parturi-kampaamo Leikkuupaja	Turva
Parturi-kampaamo Saksimo	Turvatiimi
Public House Lucky Monkeys (ing)	Vaahteramäen Eemeli
Parturi Oleksi	Vaihto-Halli
PG-Fashion (ing)	Vuokramestarit
Pitokoski	Välimeren Kebab
Planet (ing)	Well Beef (ing)
PlusTerveys	Wing Wah Palace (ing)
Psykoterapiakeskus Vastaamo	Zsar (vene)
Pub Pikku Pete	Yökerho Hunaja
P-Tori	
Pyöräliike Varustamo	
Ravintola Lalo	
Ravintola Torin Kulma	
Ravintola Vapari	
RAX Buffet (ing)	
R-Kioski	
Süper Pizza&Kebab (türki)	

Liite 2. Lappeenranna segakeelsed ja universaalsed nimed

segakeelsed nimed			universaalsed nimed		
erikeelsetest sõnadest	erikeelsetest elementidest	tunnistatav tunnistamatu osa sõnast	rahvus vahelised	tehis-sõnad	ainult nimedest
Autovuokraamo Rent Me	Finnsementti	Aspa-koti	Café Galleria	Barona	AlexSandra
Divari Begemot	Finn-Valve	Blistex	Café Lisa	Crocoliini	Angus
Hius- ja Kauneushoitola	Karjalove	Espa-Market	Coca-Cola	Evidensia	Antell (prknimi)
Karaokeravintola Las Palmas	Kalevatron	Flowrox	Flora	FenLanni	Carlings
Kirpputori Vilma's	Karelia- asfaltti	Hiusmuotoilu Lxry	Fuga	Fysios	Dharahara
Matkatoimisto TravelHit		Lprteatteri	Intersport	Geox	Ella Baché
Osteopaatti D.O. Mauri Backman		LPrint	Jesper Junior	Innorak	Halonen
Saimaa Travel		Maj-Art	K- Supermarket	Innostroi	Helios
Seven Grilli		Outly	P-Armada	Magnani Mexa	Karve
Terapiakeskus Mentoris		REIM Väilytys	P-City	Pfaff	Kinnunen
		Renta	Pub Mareila	RE/MAX	Lenne
		Sp-Koti	Pizzeria Suzan	Rudus	Lidl
		TAF Gym	Sesam	Synlab	Loomis (prk)
		Tamglass		Tecalemit	Maan
				Vzbl	Mytty
					Nissen
					Pöyry
					Storaenso
					Pandora
					Pilkington
					Vahanen
					Vilpola

Liite 3. Narva ükskeelsed nimed

Narva ükskeelsed nimed	
Abakhan Fabrics (ing)	Kodu Kauniks
Alkoholipood Araxes	Kodumasinad
Antalya Kebab House (ing)	Kohvik Belgrad
Atelier (prantsuse)	Kohvik Niagara
Balt Ehitusprojekt	Kristi Mööbel
Balticland (ing)	Kruta (vene)
Bartš büroo	Lady K (ing)
Beauty Salong (ing)	Lady-X Sexy Lingerie Store (ing)
Bellaria bakery (ing)	Liilia
Butterfly (ing)	Lombard
Cargobus (ing)	Lorita Reisibüroo
Casino Grand Prix (prantsuse)	Lootus
Credit (ing)	Lõuna Kindlustusmaakler
Dialoog Koolituskeskus	M.Chagall restoran
Elektra Külalistemaja	Narva Esimene Advokaadibüroo
Euro Apteek	Narva Kinnisvarabüroo
Fashion Outlet (ing)	Narva Kolleksioonäride Klubi
FishSport (ing)	Narva Käsitöömaja
Fleaboutique (ing)	Narva Tour (ing)
Gals (ing)	Narva Tuletõrjeühing
German Pub (ing)	Odav Aken
Gigant	Old Trafford (ing)
Graniit Meister	Peetri Office (ing)
Guten Morgen (saksa)	Престиж мебель (vene)
Hamba	Realiseerimiskeskus
Hawaii Express (ing)	Restaurant&Bar Silver Mint (ing)
HobbyPlace (ing)	Rondeel
Hüpoteeklaen	Selts Narvamaa
I am Trend (ing)	Sign Computers (ing)
Ilusalong LiAnnel	Slow Age (ing)
Ilusalong Lilia	Sushifast (ing)
Inbank (ing)	Tempo Mööblimaja
Isamaa	Tenniseklubi Fortuna
Is Music Team (ing)	The Irish Embassy Pub (ing)
Kalapood Briis	Trendy Bags&Accessories (ing)
Kaubanduskeskus Pere	Удачные покупки (vene)
Kaunis Kodu	Vana Mölder
Kauplus Kookos	Vanemuine
Kauplus Maius	Vinge Ehitus
Kauplus Progress	V.I.P. Office (ing)
Klubi Krenholm	Vitalita (itaalia)
Klubi Nadežda	Zarekoj (vene)
	Ärimaailm
	Äripank

Liide 4. Narva segakeelsed ja universaalsed nimed

segakeelsed nimed			universaalsed nimed		
erikeelsetest sõnadest	eri-keelsetest elementidest	tunnisteta- v tunnis- tamatu osa sõnast	rahvus- vahelised	tehis- nimed	ainult isikunimedest
Autokool Stalika	Artdepoo	Aleksander-Servis	Boutique Praga	Coop	Cooper& Hunter
Beebikeskus Чeбурашка	Kodu-invest	Alfatom Ehitus	Bravocom	Davlet	Junkers
Gold Takso		Almat Group	Laguna	Ekovir	Olegtonk
Ilusalong Sugaring		Autokauplus Carsem	Pizza&Kebab	Elpaste	Viktoria
Kauplus Good		Brainella	Viva	Faberlic	
Kinnisvarabüroo Invest		Canman Computers		FEB	
Klubi Weekend		DiArvuti		Luutar	
Komisjoikauplus No. 1		Fortanne		Maxima	
Kosmetoloogiakeskus Renew		Galadent		RentaTex	
Lastejalatsid Kotofey		Irvi Salong		Rimi	
Lens Optika		Juventa Tuur		Shaw@ RMA	
Pindi Realia Group		Kauplus MoDex		Virelton	
Reisibüroo Meridian Travel		MiLen Kaubad		VKG	
reisibüroo Vertrag		Modus			
Toidukaubad Pelican		NarvaDacar			
Vintage Mööbel		Narva Vet			
Viru Expert		Selver			
		Stock Depo			
		TPilet			
		VerNas Okna			